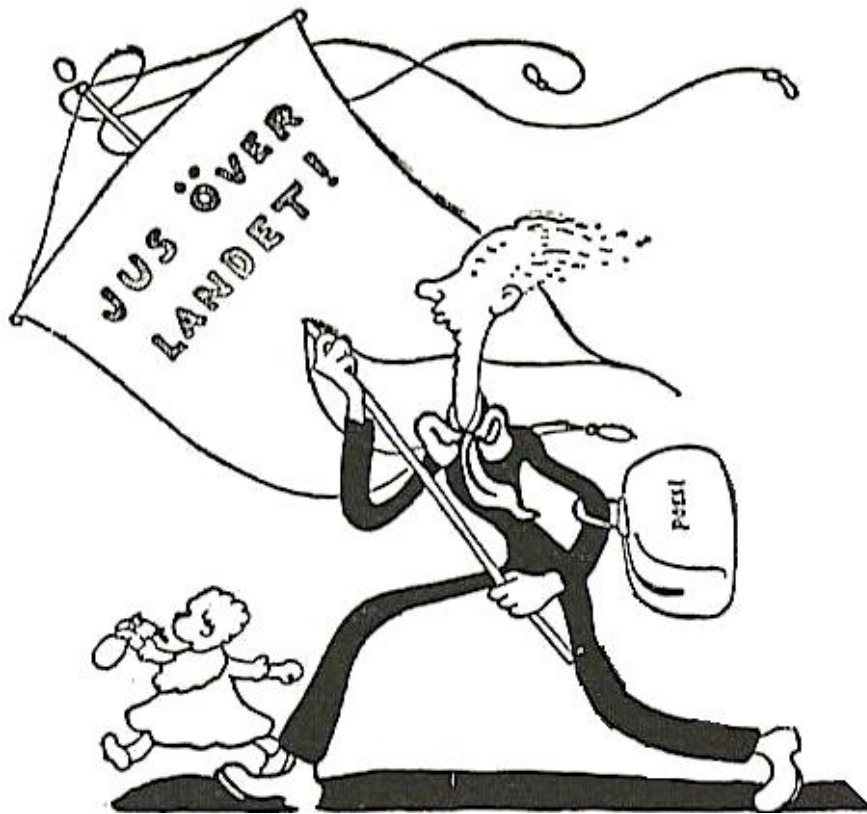

Ture Nerman

Kommunistisk Agitator
med eller utan Moskva

1929 – 1937

Ture Nerman. Teckning i *Dagens Nyheter* 27/2 1917.

D-uppsats av
Per Leander

Våren 2006

Stockholms Universitet
Historiska institutionen
Mentor: Lars Björlin
Seminarieledare: Karl Molin

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrundshistoria.....	1
1.2. Syfte och frågeställning.....	6
1.3. Metod, primärkällor och begränsningar.....	7
1.4. Upplägget av undersökningen.....	7
1.5. Tidigare forskning.....	7
1.6. Teoretiska ansatser.....	8
2. Undersökningen av Ture Nermans anföranden.....	9
2.1. Sovjetunionen och Komintern.....	9
2.2. Socialdemokrati eller revolution.....	13
2.3. Fascism.....	18
3. Avslutning.....	25
3.1. Slutsats.....	25
3.2. Sammanfattning.....	27
Källförteckning.....	28

1. Inledning

Denna uppsats handlar om den radikala vänsterpolitikern Ture Nerman, född 1886 i en medelklassfamilj i industristaden Norrköping. Familjen hade det bra, men Nerman blev intresserad av arbetarklassens situation i det vid 1900-talets början ännu odemokratiska Sverige. Han gick med i det Socialdemokratiska arbetarepartiet och blev där ett starkt namn på vänsterkanten och var 1917 – 1921 aktiv i bildandet av Sveriges kommunistiska parti.

Uppsatsen behandlar främst Nerman under perioden 1929–1937, då han var medlem i Socialistiska partiet, ett kommunistiskt parti självständigt från Moskva.

1.1 Bakgrundshistoria.

Världsläget 1917, krig och kris.

Ute i Europa rasade det världskrig som den internationella socialdemokratin hade lovat att göra allt för att förhindra. Men då kriget väl bröt ut splittrades den Socialistiska Internationalen, och de respektive arbetarepartierna slöt upp bakom sina nationella regeringar för att ge det egna landet stöd i det stora kriget. Ute på slagfälten dödade arbetarna varandra. ”Det blev mitt livs största stora chock.”¹ skriver Ture Nerman i sin självbiografi. Han hade själv deltagit vid kongressen i Basel 1912 där Internationalen antog beslutet om att Europas arbetarpartier skulle stå enade och att de olika ländernas arbetare aldrig skulle gå i krig mot varandra.² ”Nu fick jag desillusionen som en stöt direkt i bröstet, fick se att arbetarrörelsens sammanhållning var inte vad jag hade trott. [...] De nationella statliga banden var starkare än klassens och mänsklighetens. Men jag vägrade att lära om. Jag ville i stället än häftigare hävda internationalismen. Den var rätt. Den måste bli kampmålet. Strömmen måste vändas!”³

Sverige lyckades hålla sig utanför kriget, men den av Hjalmar Branting förespråkade borgfredspolitikerna ifrågasattes av det socialdemokratiska ungdomsförbundets ledare Zeth Höglund.⁴ Höglund, som hade suttit sex månader i fängelse 1906, dömd för myteri som ansvarig utgivare till det antimilitaristiska manifestet *Ned med vapnen! – Fred med Norge!* publicerat under unionskrisen 1905, kom nu i kontakt med den lilla grupp internationella krigsmotståndare som höll på att samlas. Ture Nerman skriver i sin självbiografi, ”En dag på sommaren 1915 talade Zeth Höglund om för mej, att det förbereddes en hemlig internationell konferens i Schweiz av socialistiska internationalister och krigsbekämpare, [...] Jag blev självklart häftigt intresserad. Zäta skulle resa för svenska ungdomsförbundet. Fanns det någon möjlighet att få bli med? Jag måste med, kunde inte vara borta, då det nu alltså i alla fall skulle börja något nytt i det rätta tecknet, något av det jag hade drömt om och längtat efter.”⁵

Mötet ägde rum i den lilla byn Zimmerwald nära Bern, och här träffade Nerman och Höglund bland andra de ryska bolsjevikernas ledare Lenin, en man som vid den här tidpunkten, även inom socialdemokratin, fortfarande var relativt okänd. Lenin menade att världskriget måste förvandlas till ett klasskrig och att arbetarna skulle vända vapnen mot den egna nationens regering och göra revolution för socialismen och upprättandet av proletariats diktatur. Lenins anhängare vid Zimmerwaldkongressen var i minoritet och fick inte alla sina ståndpunkter inkluderade i det manifest som man enades om att skriva, men Höglund och

¹ Ture Nerman, *Allt var rött* (Stockholm, 1950) s. 146.

² Werner Schmidt, *Kommunismens rötter i världskrigets historiska rum* (Stockholm, 1996) s. 80.

³ Nerman (1950) s. 146.

⁴ Schmidt (1996) s. 229.

⁵ Nerman (1950) s. 165.

Nerman valde att ansluta sig till Lenins minoritetsgrupp, men det är inte säkert att svenskarna helt förstod Lenins idéer vid den här tidpunkten.⁶

Men det svenska socialdemokratiska partiets ledare fördömde Zimmerwaldrörelsen. ”Branting betraktade världskriget som utlöst av Tyskland och som en kamp mellan centralmakternas despotism och västmakternas demokrati. SAP blev demonstrativt proententiskt.”⁷

Brytningen med socialdemokratin.

1917 splittrades slutligen Sveriges socialdemokratiska arbetareparti då vänstergruppen, med bland andra Höglund och Nerman i spetsen, uteslöts. Det nya partiet kallade sig vänstersocialistiskt, och först 1921 antogs det kommunistiska namnet då man drev igenom de 21 teserna för medlemskap i Kommunistiska Internationalen. De partimedlemmar som inte passade in, bland andra Stockholms borgmästare, pacifisten Carl Lindhagen, uteslöts ur rörelsen.⁸

Redan i april 1916 hade vänstergruppen startat sitt eget organ, *Politiken* (senare kallad *Folkets Dagblad Politiken*) och Nerman blev tidningens förste redaktör. När Lenin i april 1917 reste genom Stockholm möttes han av bland andra Ture Nerman och *Politiken* beskrev Lenin som ”vår bekante partikamrat.”⁹ När Lenins parti snart därefter tog makten i Ryssland fick bolsjevikerna starkt stöd av Nerman och andra radikala inom den svenska vänstern.

Världskriget hade följts av revolutioner, inte bara i Ryssland, utan även i Tyskland, Ungern, Österrike, och ett inbördeskrig i Finland mellan röda och vita. Men medan dessa revolutioner misslyckades, lyckades den kommunistiska regimen i Sovjetryssland behålla makten, trots inbördeskrig och ekonomiska blockader.

Nerman var utåt ett av de främsta namnen i den tidiga svenska kommunistiska rörelsen och han kände personligen några av de ledande bolsjevikerna, Lenin, Zinovjev, Bucharin, m.fl. Men inom rörelsen hade han inga verkliga ledarposter. Nerman var politiker, men framför allt poet och känd kulturpersonlighet. Han besökte Sovjetryssland tre gånger, men dock aldrig som aktiv deltagare vid kongresser eller möten. Nermans sista resa till Sovjet företogs 1927.

Splittringar inom den kommunistiska världsrörelsen.

Men vid den tidpunkten hade den ryska, svenska, ja hela den internationella kommunistiska rörelsen börjat präglas mer och mer av interna motsättningar. 1927 uteslöts röda arméns grundare Lev Trotskij ur Sovjetunionens kommunistiska parti, och Nerman skriver i sina memoarer att han personligen var skeptisk emot detta.¹⁰ I augusti 1924 hade SKPs ledare, Zeth Höglund, blivit utslängd ur partiet sedan han under en längre tid hade börjat ifrågasätta utvecklingen inom Komintern, och med honom följde ett tusental medlemmar, många tunga namn. Nerman blev kvar i partiet trots att så många av hans bästa vänner försvann. ”Ture Nerman var en renlärig, ortodox kommunist, [...] Avgörande för honom var tron på den internationella sammanhållningen och den övertygelsen förmådde honom i sinom tid att följa Kilbom och inte Z.”¹¹ Detta menar Zätas dotter, Gunhild Höglund, som förklaring på varför Nerman den gången inte följde sin gamla vän Zäta Höglund, som 1926 återvände till socialdemokratiska partiet. Först 1939 skulle Nerman själv hitta tillbaka till socialdemokratin.

Karl Kilbom och Nils Flyg blev den svenska kommunismens nya ledare, men också Kilbom och Flyg skulle komma i onåd hos Moskva då man i slutet av 1920-talet kritiserade

⁶ Schmidt (1996) s. 110 – 111.

⁷ Aleksander Kan. *Hemmabolsjevikerna* (Stockholm, 2005) s. 68 -69.

⁸ Kan (2005) s. 466.

⁹ ”Revolutionärt storfrämmande i Stockholm.” *Politiken* 14/4 1917.

¹⁰ Nerman (1950) s. 332 - 333.

¹¹ Gunhild Höglund. *Moskva tur och retur* (Stockholm, 1960) s. 183.

utvecklingen inom Komintern. De så kallade *Kilbomarna*, som var i majoritet inom partiet, uteslöts på order av Komintern den 9 oktober 1929, och en minoritet kallad *Silléerna*, under ledning av Hugo Sillé och Sven Linderot tog över med stöd av Moskva.¹² ”Brytningen var definitiv, och vi utkastade revolutionärer fick söka leva vidare som fria kommunister.”¹³ skriver Ture Nerman.

Kilbomarna organiserade snabbt ett nytt parti som blev mycket större än Silléernas, och man lyckades behålla kontrollen över den gamla partitidningen *Folkets Dagblad Politiken*. Kilbomarna behöll till en början det gamla namnet Sveriges kommunistiska parti, vilket innebär att det under flera år fanns två SKP, men 1934 bytte Kilbomspartiet namn till Socialistiska partiet.¹⁴ Jag kommer att för enkelhetens skull kalla partiet SP, redan från början.

Socialistiska partiet.

För att försöka förstå SP måste vi ta en närmare titt på det som ledde fram till den stora sprängningen av SKP 1929.

Den kritik som Komintern under 1920-talets slut framförde mot SKP under Kilboms ledning bestod i sammandrag av följande: Inställningen till socialdemokratin var inte tillräckligt kritisk, det socialdemokratiska partiet måste ses som en huvudfiende, och allt samarbete med icke-kommunistiska fackföreningar var oacceptabelt. Det gamla kravet om avrustning beskylldes nu från Moskva för att vara ”pacifistiska illusioner”. Samtidigt skulle SKP tydligare framhålla att Sverige var en imperialistisk stat som utgjorde ett militärt hot mot Sovjetunionen.¹⁵

Efter uteslutningen kritiserade Kilbomarna häftigt den sittande Kominternledningen men ställde sig fortfarande solidarisk med Sovjetunionen och dess kommunistiska parti. Man ifrågasatte heller inte Komintern som organisation, utan bara dess ledarskap.¹⁶ Kilbomarna hoppades till en början att situationen inom Komintern skulle ändras och att man skulle kunna återvända till Internationalen inom en snar framtid. Man hade planerat att överklaga uteslutningen vid världskongressen 1930. Kilbomarna gick till och med så långt att de ställde vissa krav till Komintern för att återvända, bland annat önskade man ”Disciplinära åtgärder gentemot de medlemmar inom Exekutivkommittén och de Exekutivdelegationer, som bär främsta ansvaret för söndersprängningen av vårt parti.” Och man menade att ”...såväl Marx som Lenin skulle ha gjort processen kort med de karaktärlösa politiska hasardörer som nu usurperat makten i den Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté.”¹⁷

Några i SP misstänkte tidigt att uteslutningen var en del av striden inom det ryska partiet och att stalinisterna ville utesluta Kilbomarna ur det svenska partiet då man trodde att dessa skulle ta ställning för Bucharin i dennes opposition mot Stalin.¹⁸ Men inte alla medlemmar av SP var vid den här tidpunkten kritiska till Stalin, några hoppades till och med att Stalin kunde hjälpa dem att få återinträda i Komintern.¹⁹ Ganska snart skulle man dock ge upp hoppet om att återupptas i Komintern och 1932 förklarade Nils Flyg att om dörren till Komintern öppnades skulle han personligen slå igen den. SP fortsatte att försvara Sovjetunionen men man

¹² Lars Björnin, ”Russisk guld i svensk kommunisme”, i Morten Thing (red.), *Guldet fra Moskva. Finansieringen af de nordiske kommunistpartier 1917 – 1990*. (Köpenhamn, 2001) s. 102 – 103.

¹³ Nerman (1950) s. 335.

¹⁴ Bernt Kennerström, *Mellan två internationaler* (Kristianstad, 1974) s. 5.

¹⁵ Kennerström (1974) s. 14–15, 21–22.

¹⁶ Kennerström (1974) s. 23.

¹⁷ Kennerström (1974) s. 122 – 123.

¹⁸ Kennerström (1974) s. 114 – 115.

¹⁹ Kennerström (1974) s. 118.

började kritisera ”...den bristfälliga interna demokratin inom SUKP och det ofta byråkratiska sättet med vilken industrialiseringen genomfördes.”²⁰

Världen på 1930-talet.

I och med att Sverige hade fått allmän rösträtt 1921 växte det socialdemokratiska partiets inflytande över landets politik under 20- och 30-talet. Med Per Albin Hansson som ledare för SAP och som landets statsminister från 1932, övergavs det som fanns kvar av klasskampsidén till förmån för folkhemstanken.²¹

Hösten 1929 inträffade den stora börskraschen i New York och hela 1930-talet präglades av den stora depressionen. Det innebar hög arbetslöshet och politisk oro även i Sverige. Mest märkbara var händelserna i Ådalen, maj 1931, då militären öppnade eld mot demonstrerande arbetare varvid fem personer dödades och flera sårades.²²

Det enda land som inte direkt påverkades ekonomiskt av depressionen var Sovjetunionen. Industrialiseringen som påbörjats under slutet av 20-talet, var framgångsrik, men ofta till ett högt pris i mänskligt lidande. Tvångskollektiviseringen av jordbruket ledde till ett decennium av missväxt och svält, främst i Ukraina där flera miljoner människor dog. Samtidigt lades den sovjetiska politiken om fundamentalt under Stalins ledning, huvudsakligen genom att man övergav idén om världsrevolution och istället koncentrerade sig på statsbygget i Sovjet, *socialismen i ett land*.²³ Detta kritiserades av många kommunister, främst Trotskij och hans anhängare. Stalinisterna påbörjade en terrorkampanj som riktade sig främst mot kritiker och rivaler inom det egna partiet, men som också drabbade flera miljoner vanliga arbetare och bönder.²⁴

Sommaren 1936 genomfördes i Sovjetunionen den första av de så kallade Moskvaprocesserna då Stalin lät avrätta Zinovjev och de flesta andra bolsjeviker ur Lenins gamla garde. Utrensningarna inom partiet fortsatte i flera år och nästan alla ursprungliga kommunister dödades eller fängslades. Stalin ersatte dessa med nytt folk som var honom trogna.

Avrättningarna fördömdes skarpt av SP och för första gången började man nu också kritisera Sovjetunionen, inte bara ledarskapet, utan hela systemet.²⁵

Synen på den framväxande fascismen.

När Hitler och nazismen växte sig starkare i Tyskland menade SP att fascismen var en naturlig utveckling av det borgerliga samhället under kapitalismens kris och trodde att liknande utveckling var att vänta i andra länder. Komintern såg fascismen som en borgerlig defensiv inför arbetarklassens styrka, medan SP menade att fascismen var en borgerlig offensiv som möjliggjordes av arbetarklassens svaghet.²⁶

SPs syn på Sovjetunionen förändrades också efter Hitlers maktövertagande i Tyskland, då man kritiserade Stalin och Sovjet för att ha förhållit sig passivt inför nazisterna.²⁷ Under Stalins ledning hade den internationella kommunistiska rörelsen gjort socialdemokratin till huvudfienden. Komintern hade fastslagit att alla former av borgerligt styre, inklusive socialdemokrati, skulle jämföras med fascism, och stalinisterna började kalla socialdemokrater för

²⁰ Kennerström (1974) s. 126 –127.

²¹ Tommy Möller, *Svensk politisk historia 1809 – 1975* (Lund, 2004) s. 108.

²² Lars-Arne Norborg, *Sveriges historia under 1800 – 1900-talet*. (Stockholm, 2000) s. 192.

²³ Rondo Cameron, *Världens ekonomiska historia från urtid till nutid* (Lund, 2001) s. 450 – 451.

²⁴ Kevin McDermott, *The Comintern* (Basingstoke, 1996) s. 142 ff.

²⁵ Kennerström (1974) s. 181.

²⁶ Kennerström (1974) s. 93 – 94.

²⁷ Kennerström (1974) s. 128.

socialfascister.²⁸ SP menade istället att kommunister borde kämpa tillsammans med socialdemokraterna för att förbättra arbetarklassens situation och dagskrav, samtidigt som man skulle avslöja socialdemokratins brister och vinna över arbetarna till kommunistisk politik.²⁹

Spanska inbördeskriget.

I det spanska valet 1936 segrade Folkfronten, en sammanslutning av arbetarpartierna, och bildade regering. Den nya radikala politiska utvecklingen ogillades av konservativa krafter i landet, och efter Folkfrontens valseger blev generalen Franco ledare för en stark fascistisk rörelse, som med aktivt stöd från Hitler och Mussolini gick till krig mot den nya spanska regeringen. Det spanska inbördeskriget präglades också av de skarpa motsättningarna inom arbetarrörelsen. Anarkisterna, syndikalisterna, och kommunisterna bekämpade varandra, och kommunisterna själva var splittrade i stalinistiska och trotskistiska grupperingar.

”Så mognade beslutet att resa ner och på nära håll uppleva det spanska folkets kamp mot gangsterna.”³⁰ skriver Ture Nerman i sin självbiografi, och 1937 trotsade han det svenska reseförbudet till Spanien. När han anlände till Barcelona fick han snart bevittna den blodiga inbördeskampen inom arbetarrörelsen, då hotellet han bodde på omringades av kommunister och anarkister som i flera dagar låg och sköt på varandra. ”Det sköts tidvis rätt kraftigt, och vi hörde ute i rymden både kulspruteknatter och en gång på avstånd kanondån. En och annan kula slog in i vår hotellvägg, eljes gick de skytteltrafik utanför.”³¹

Nerman lyckades ta sig tillbaka till Sverige, och där kunde han nu läsa om sig själv i den stalinistiska pressen som beskrev honom som en *trotskistisk-fascistisk* agent, som i samarbete med Hitler skulle ha organiserat oroligheterna i Barcelona.³² SP hade visserligen vissa förbindelser med trotskisterna i Spanien, men att Trotskij, som dessutom var jude, skulle vara en fascistledare i maskopi med Hitler vara inget annat än lögnery från Stalins håll för att misskreditera sin ärkerival. Nerman påpekar ironiskt i sina memoarer att ”Däremot hade en viss Stalin inte så dåliga förbindelser med Hitler två år senare.”³³

Socialistiska partiets sönderfall, Nils Flyg och nazismen

Hösten 1936 hölls i Sverige val till andra kammaren och både SAP och SKP gick starkt framåt, medan SP nu gick ner från att 1932 ha haft 5,3, till 4,4 procents väljarstöd.³⁴ Eftervalsdebatten inom SP visade på stor oenighet inom partiet då det gällde analys av valutgången och den fortsatta politiken. Det var framför allt två fraktioner som stod emot varandra, en grupp runt Karl Kilbom som ifrågasatte Nils Flyg. Kampen slutade med att Karl Kilbom utslöts av Flyg, och efter det valde väldigt många medlemmar att frivilligt lämna partiet. De sökte sig nu antingen till SAP eller SKP.³⁵

Under Nils Flygs ledning skulle resterna av SP göra en politisk helomvändning och plötsligt bli pro-nazistiskt. Håkan Blomqvist tecknar i sin bok *Gåtan Nils Flyg och nazismen* en bild av Flygs förvandling. Mycket förenklat kan man säga att Flygs hat mot Stalin och stalinismen, som han ansåg hade förrått den ryska revolutionen,³⁶ fick honom att 1941 börja

²⁸ McDermott (1996) s. 98 ff.

²⁹ Kennerström (1974) s. 36 – 40.

³⁰ Ture Nerman, *Trots Allt!* (Stockholm, 1954) s. 36.

³¹ Nerman (1954) s. 37 - 38.

³² Nerman (1954) s. 40.

³³ Nerman (1954) s. 40.

³⁴ Kennerström (1974) s. 183.

³⁵ Kennerström (1974) s. 198 – 205.

³⁶ Håkan Blomqvist, *Gåtan Nils Flyg och nazismen* (Stockholm, 2000) s. 183, 188 – 191, 199 – 200, 209.

stödja Hitler i kriget mot Sovjetunionen.³⁷ Men Nils Flyg blev aldrig helt absorberad av den nazistiska ideologin; han blev till exempel aldrig antisemit.³⁸

Ture Nerman, som 1937 tillsammans med Karl Kilbom hade lämnat SP och 1939 återvänt till SAP, stötte ihop med sin forne kamrat Nils Flyg på gatan, en tid innan Flyg dog 1943. Mötet blev kort. ”Vad tänker du göra nu?” frågade Nerman. ”Jag ska rädda Sverige!” svarade Flyg, ”Och dig med!” Ture Nerman tackade och gick sin väg och de två sågs aldrig mer.³⁹

För Nerman hade nu kampen mot fascismen blivit det allra väsentligaste.

Ture Nerman – Trots allt!

Redan 1933, efter att Hitler har tagit makten i Tyskland, hade Ture Nerman, som var riksdagsman i första kammaren 1930 – 1937, föreslagit att man skulle erbjuda tyska judar asyl i Sverige, men förslaget röstades ned.⁴⁰

Den första maj 1939 hade slutligen Ture Nerman återvänt till Socialdemokratiska partiet efter att ha varit partilös i två år sedan han övergett Nils Flyg. Men Nerman stod fortfarande långt på vänsterkanten inom socialdemokratin och var framför allt mycket kritisk till partiets och hela Sveriges, som han menade, slapphet inför Hitler.

Ture Nerman blev mannen bakom den antifascistiska kamptidningen *Trots allt!* Tidningsnamnet hade Nerman lånat från Karl Liebknechts allra sista text *Trotz Alledem!*, publicerad 15 januari 1919, samma dag som Liebknecht och Rosa Luxemburg mördades efter den misslyckade kommunistiska revolutionen i Tyskland.

Första numret av *Trots allt!* gavs ut den 7 oktober 1939⁴¹ och den kontroversiella tidningen stötte genast på problem. För en artikel med rubriken ”Hitlers helvetesmaskin”, publicerad i *Trots allt!* nr 6. den 10 november 1939, alltså efter världskrigets utbrott, dömdes Ture Nerman till tre månaders fängelse för att ha smädat statsöverhuvudet för en nation med vilken Sverige var i fredligt förhållande.⁴² Och ännu ett försök av svenska staten att stoppa *Trots allt!* gjordes i februari 1940 genom antagandet av en lag om transportförbud. ”Lagen innebar bl a att den transportförbudna tidningen inte fick fraktas med statliga trafikmedel såsom tåg eller befordras genom postens försorg...”⁴³ Men trots att tidningen motarbetades så hårt av staten och dessutom led svårt av ekonomiska problem, lyckades Ture Nerman hålla *Trots allt!* vid liv under hela kriget och tidningen smugglades regelbundet in i det naziöckerade Norge, ”...och lästes där tills det bara fanns trasor kvar av exemplaret, har en och annan norrmän berättat.” skriver Nerman i sina memoarer. ”Till sist tog dock kriget slut, Hitler blev aska av sämsta sort och de underkuvade folkens gastkramning upphörde.”⁴⁴

1.2. Syfte och frågeställning.

Syftet med uppsatsen är att ge en bild av Ture Nermans politiska tankar under perioden 1929 – 1937, alltså under den tid han var aktiv i Socialistiska partiet. Målet är att teckna Nermans syn på Sovjetunionen och Komintern, den internationella socialdemokratin, och hans uppfattning om den framväxande fascismen i Europa under denna period.

Jag har delat upp detta i tre frågeställningar, som alla berör perioden 1929 – 1937.

³⁷ Blomqvist (2000) s. 318 – 321.

³⁸ Blomqvist (2000) s. 346 – 347.

³⁹ Blomqvist (2000) s. 366.

⁴⁰ *Dagens Nyheter*. 25/7 2004.

⁴¹ Louise Drangel, *Den kämpande demokratin* (Stockholm, 1976) s. 35.

⁴² Drangel (1976) s. 40.

⁴³ Drangel (1976) s. 57.

⁴⁴ Nerman (1954) s. 162, 165.

A. Vad hade Ture Nerman för uppfattning och åsikter om Sovjetunionen, Komintern och stalinismen?

B. Vad hade Ture Nerman för syn på socialdemokratien? Vad hade han för uppfattning om demokrati?

C. Vad hade Ture Nerman för uppfattning om fascismen, och hur borde den enligt honom bemötas?

1.3. Metod, primärkällor och begränsningar.

Jag kommer att genom en kvalitativ metod undersöka Ture Nermans egna tal från perioden 1929 – 1937, alltså den tid han var medlem av Socialistiska partiet.

Källan består av bevarade manuskript från olika tal som Ture Nerman höll under den aktuella perioden. Dessa finns samlade i hans personarkiv på *Arbetarrörelsens Arkiv och Bibliotek* (ARAB), som ligger vid Norra Bantorget i Stockholm. Talen är i original, dvs Nermans egna stödlappar från de föredrag han har hållit. Dessa är oftast maskinskrivna, ibland handskrivna, och alltid fulla av understrykningar, omskrivningar och kommentarer i marginalen. Talen är i sammanhängande text. Bara i ytterst sällsynta fall består talen av stödord, eller meningar i brottstycken, och om detta förekommer är det då bara en viss del av manuset, och det brukar gå att lista ut vad som sades.

Vi kan inte veta säkert om Nerman i sitt tal verkligen sa allt som stod i manus, eller huruvida han ibland kanske improviserade och la till, svarade på frågor från publiken, och annat som kan ha hänt, men som inte finns dokumenterat. Men jag utgår i alla fall från att det som står i manuset representerar vad Nerman faktiskt tyckte och tänkte.

Min undersökning är baserad på ett tjugotal tal från denna period, sammanlagt cirka 800 sidor. Jag har dock valt att bortse från en del typer av tal. Nerman, som själv var en kulturperson, skriver mycket om poesi, teater och litteratur. Denna typ av texter tar jag inte med i min undersökning. Och Nerman, som var nykterist, har också ett stort intresse för alkoholfrågor, och även de typer av texter har jag valt bort.

Jag koncentrerar mig i stället på de texter där det är uppenbart att innehållet rör det allmänna politiska läget i Sverige, världspolitiken, Sovjetunionen, och fascism och nazism.

Jag har också varit tvungen att bortse från Ture Nermans tal i riksdagen. Nerman satt i första kammaren 1930 – 1937 som representant för SKP/SP. Självklart skulle hans tal och medverkan i riksdagsdebatter vara mycket intressanta att undersöka, men jag väljer bort parlamentarikern Ture Nerman för att koncentrera mig på agitatorn Ture Nerman, första majtalaren, möteshallaren, debattören, gästföreläsaren.

Nämnas bör också att Nerman har en väldigt självständig, radikal stavning, som ni kommer märka i citaten.

1.4. Upplägget av undersökningen.

För att effektivast försöka besvara de tre frågorna kommer jag att presentera undersökningen i tre avsnitt. De olika avsnitten kommer att flyta in i varandra och således komplettera varandra ganska mycket. Avsnitten kan därför inte ses isolerade. Jag kommer att avsluta med en sammanhängande analys av presentationen, se **Slutsats** (nedan).

1.5. Tidigare forskning.

Någon tidigare forskning om Ture Nerman som kommunistisk agitator finns inte. Däremot har det skrivits lite om Nerman som författare och diktare, senast i Lars Furulands och Johan

Svedjedals Svensk *arbetarlitteratur* (2006), i vilken Nerman skymtar förbi mellan tyngre namn som Moberg och Fridegård.

Nerman framträder ofta som en av huvudpersonerna i den forskning som rör den tidiga vänstersocialistiska och kommunistiska rörelsens historia i Sverige. T.ex. nyligen i Aleksander Kans bok *Hemmabolsjevikerna* (2005). Men det har inte bedrivits någon direkt forskning om Ture Nerman under hans tid i Socialistiska partiet.

Bernt Kennerström har gjort den första och kanske enda verkliga forskningen om Socialistiska partiet vilket resulterade i avhandlingen; *Mellan två internationaler, Socialistiska partiet 1929 – 1937* (utgiven 1974). Det är en mycket detaljerad redogörelse om SPs historia och utveckling, men konstigt nog lyser namnet Ture Nerman med sin frånvaro i Kennerströms undersökning, trots att Nerman var riksdagsman i förstakammaren som representant för SP. Således kan min undersökning av Nerman under denna period vara kompletterande.

Men i Louise Drangels avhandlingen *Den kämpande demokratin, en studie i antinazistisk opinionsrörelse 1935 – 1945*, (från 1976) framträder Nerman som en av huvudpersonerna, aktiv i olika antifascistiska organisationer, och främst som redaktören för *Trots allt!* Drangels forskning snuddar vid mitt ämne, då det gäller frågan om Nermans syn på fascismen, men hennes undersökning börjar ungefär vid tidpunkten då jag slutar min undersökning 1937.

1.6. Teoretiska ansatser.

Ture Nerman uteslöts 1917 ur *Socialdemokratiska arbetarepartiet*. 1929 uteslöts han ur *Sveriges Kommunistiska Parti*. 1937 valde Nerman att lämna *Socialistiska Partiet*.

Ture Nerman är en individ i den struktur som utgörs av ett parti. Nerman förefaller vara radikalen, den självtänkande politiska vilden, som inte verkar passa in i något parti, utan hela tiden utesluts eller söker sig vidare till något nytt. Men stämmer verkligen den bilden! Är det Nerman som hela tiden ändrar politisk uppfattning och inte kan bli kvar inom organisationens struktur?

Min teoretiska ansats tar sin utgångspunkt i att det hos individen Ture Nerman, under perioden ca 1910 – 1937, inte sker någon fundamental politisk förändring, utan att det hela tiden är strukturen runt honom, de olika organisationerna, deras uppbyggnad och beslutsprocess, som ändrar karaktär, och gör så att Nerman inte längre passar in. Självklart förändras Nerman genom att han, så att säga *mognar* i sin politiska världsuppfattning som ett resultat av nya politiska erfarenheter. Men de revolutionära politiska åsikter Nerman besitter, den världsuppfattning han har, förändras inte principiellt under den här perioden.

I avhandlingen *Byråkrati och reformism, en studie av svensk socialdemokratiska politiska och sociala integrering fram till första världskriget* (1990), stödjer sig författaren Kjell Östberg på Gramscis teorier kring den borgerliga hegemonin när han menar att socialdemokratin i Sverige i början av 1900-talet förborgerligades, främst genom samarbetet med liberalerna. ”De borgerliga partierna ingrep aktivt för att påverka de moderata delarna av socialdemokratin att isolera de revolutionära tendenserna inom partiet.”⁴⁵

Östberg menar att det i SAP vid sekelskiftet fanns tre olika strömningar. Ytterst till vänster fanns anarkistiska, antiparlamentariska element. Partiledningen stod till höger inom partiet, och var inte revolutionär utan reformistisk, huvudsakligen intresserad av det parlamentariska arbetet. Och den tredje gruppen bestod av marxistiskt influerade vänsterströmningar, ”...inga principiella motståndare till valdeltagande eller parlamentariskt arbete i sig, men var starkt kritiska till den parlamentariska praxis som utvecklats. Strömningen som ingalunda var ideo-

⁴⁵ Kjell Östberg, *Byråkrati och reformism* (Lund, 1990) s. 324.

logiskt homogen, hade Andra Internationalens officiella politik som sitt rättesnöre, särskilt i den form som den tolkades av den internationella vänstern.”⁴⁶ Det är denna vänster som Ture Nerman är en del av, och som blir utkastad ur partiet 1917.

Kevin McDermott och Jeremy Agnew har i *The Comintern, a history of international communism from Lenin to Stalin* (1996) pekat på att det har skett en förvandling av Komintern vid tiden för Ture Nermans uteslutning ur SKP 1929. Se kapitel 3. ”Stalin and the Third Period, 1928 – 1933.”⁴⁷

2. Undersökningen av Ture Nermans anföranden

2.1. Sovjetunionen och Komintern

I och med oktoberrevolutionen 1917 hade kommunisterna tagit makten i Ryssland. Lenin hade politiskt eftersträvat världsrevolution, vilket var en linje som Komintern senare övergav till förmån för idén om ”socialismen i ett land”. Ture Nerman hade 1929 kastats ut ur Komintern mot sin vilja, men Nerman fortsatte att se sig själv som kommunist, med eller utan Moskva.

Sovjetunionen och socialismen i Ryssland.

Ture Nerman förklarar, att när han 1917 fick budet om den ryska bolsjevikrevolutionen kände han det som sitt livs ”största ögonblick.” Revolutionen tände ett nytt hopp hos dem som menade ”allvar med sin socialism”, efter besvikelsen över Andra Internationalens ovilja att stoppa kriget, som Nerman menar, då de socialdemokratiska ledarna ”...skamlöst svek sina löften och sprängde arbetarklassens International till förmån för kapitalisternas fosterland”. Nerman förklarar att tiden efter Andra Internationalens sönderfall kändes mörk, men i ”Zimmerwald återknöts banden mellan de revolutionära socialisterna” och det var en glädje att nu få kämpa under Lenin och Liebknechts ledning, menar Nerman. ”Och så kom den underbara stunden då budet nådde oss om bolsjevikrevolutionens seger.”⁴⁸

Vem ställde till världskriget 1914? Utan ringaste tvekan kapitalisternas motsatta ekonomiska intressen i främsta rummet. Å andra sidan: Vem bröt världskriget? Utan ringaste tvekan: den ryska revolutionära socialismen, Lenins bolsjeviker, och sedan de tyska revolutionära socialisterna kring Liebknecht och Luxemburg.⁴⁹

Nerman menar att under de år som nu har gått sedan revolutionen, står den socialistiska planhushållningen i Sovjetunionen mer framgångsrik och starkare än någonsin, medan den kapitalistiska världen är i ”döds-kris”. Han talar om femårsplanens framgångar och berättar med glädje om hur Sovjetunionens befolkning ökar i miljontals, ”Barnadödligheten har sjunkit enormt.”⁵⁰

Han beskriver positivt kollektivisering av jordbruket, ”...de rika böndernas makt över de fattiga [har] brutits”. Nya bostäder byggs, säger Nerman men medger att ”Ännu på sina håll är bostadsbristen svår, men det är helt annat än under tsarismen och det går alltjämt framåt.”⁵¹

Nerman menar också att ”Kyrkans och religionens makt har brutits helt”, vilket han tycker är positivt, och att kulturen, bildningen och upplysningen stiger.⁵²

⁴⁶ Östberg (1990) s. 325.

⁴⁷ McDermott (1996) s. 81 ff.

⁴⁸ ”Sovjetunionens vänner.” 1932. Vol 2. 3. (ARAB).

⁴⁹ ”Krig – revolution.” 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

⁵⁰ ”Sovjetunionens vänner.” 1932. Vol 2. 3. (ARAB).

⁵¹ ”Sovjetunionens vänner.” 1932. Vol 2. 3. (ARAB).

⁵² ”Sovjetunionens vänner.” 1932. Vol 2. 3. (ARAB).

Nerman påstår att kommunisterna i Ryssland har "...lyckats göra om ett försoffat, analfabetiskt bondefolk" till ett folk "där nu nästan alla kan läsa och skriva och där produktionen alltjämt ökar mitt i kapitalismens allmänna misär."⁵³ "Den gamla ryska folktypen av slöhet, snusk, religion, sprit och underkastelse, den håller på att vädras bort..."⁵⁴

Men Nerman förklarar att allting naturligtvis inte är perfekt i Sovjet. "Vi vore inga värkliga Sovjet-Unionens vänner om vi blundade för brister och svårigheter, som f. ö. sovjetmyndigheterna själva är de första att erkänna", påstår han.⁵⁵ Men Nerman menar då främst att femårsplanen inte har uppnått allt det man hade hoppats åstadkomma, och att produktionen borde vara ännu högre.

Huvudsakligen går den nya planekonomin "...segerrikt fram i det gamla systemets förfall" och Nerman framhåller att en andra femårsplan nu ska inledas, vilken han tror kommer bli ännu mera framgångsrik. Nerman menar att Sovjetunionens framgångar, samtidigt som den kapitalistiska världen lider av depression och fördjupande kris, bevisar att: "Socialismen har redan principiellt besegrat kapitalismen."⁵⁶ Nerman förklarar att i Sovjetunionen råder ännu ingen färdig socialism, men att det är en utveckling som går i riktning mot socialismen:

...i Sovjet är produktionsmedlen frantagna kapitalisterna, borgarklassen som bärare av privatkapitalets exploateringsrätt avskaffad, exproprierad, där ligger den samhällseliga produktionen i samhällets händer, driven inte för enskildas vinning men planmässigt för allas bästa. Där produceras inte på spekulation utan för att täcka folkets behov. Där råder statligt handelsmonopol o.s.v. o.s.v. Med ett ord: den väsentliga grunden är lagd för socialismen, borgarklassens klassvälde över produktionen är brutet.⁵⁷

"Tiden kräver planhushållning", säger Nerman. "Att Sovjet överhuvud representerar en stigande linje vid sidan av kapitalismens historiska nedgång, därom råder inte längre något tvivel."⁵⁸

Nerman talar om motsättningen mellan Sovjetunionen och den kapitalistiska världen. Han menar att det inte är en konflikt av geografisk natur utan ett exempel på de sociala motsättningarna mellan arbetarklassen och borgarklassen. "Sovjet är den internationella arbetarklassens erövring" påstår han och Nerman hoppas och tror att alla arbetare, oavsett om de är kommunister, socialdemokrater eller syndikalister, ska försvara Sovjetunionen.⁵⁹

Det finns skäl för "detaljkritik" säger Nerman, "...men det som sker därute, vad som har skett, vad människor har offrat sej så utan like för i 12 år, det är dock – om än som experiment – något som angår alla arbetande människor, något som har jorts för oss alla, en erövring åt det nya hushållet i socialismens tecken." Nerman ber att få avsluta sitt första majtal 1930 genom att uppmana sina åhörare "till samling på Lenins och kommunismens väg" och han utbringar ett fyrfaldigt leve för Sovjetunionen, för Kommunistiska Internationalen, för arbetarklassens kamp i alla länder, för proletariats diktatur.⁶⁰

Synen på utvecklingen inom Komintern och stalinismens framväxt.

I ett tal som hålls till årsminnet av den Ryska Revolutionen 1917 – 1930, förklarar Ture Nerman sin sorg över den splittring som nu har skett inom den internationella kommunistiska

⁵³ "Världskrisen och vägen ut." Växjö 8/7, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

⁵⁴ "Sovjetunionens vänner." 1932. Vol 2. 3. (ARAB).

⁵⁵ "Sovjetunionens vänner." 1932. Vol 2. 3. (ARAB).

⁵⁶ "Den ekonomiska krisen." 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

⁵⁷ "Nazismen." Debatt i Uppsala. 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

⁵⁸ "Världskrisen och vägen ut." 12/3, 1933 Vol 2. 4. (ARAB).

⁵⁹ "Första majtal." 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

⁶⁰ "Första majtal." 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

rörelsen, om sorgen att ha blivit utkastad ur Komintern, men han gläds ändå åt ”att det är vår sida som har stått sej som majoriteten och som har visat sej behålla de revolutionära arbetarnas sympatier.”⁶¹

Nerman menar att splittringen i Tredje Internationalen är en fruktansvärt allvarlig händelse, mycket allvarligare än ”den andra och tidigare kris som min generation har varit med om i arbetarrörelsen”, nämligen splittringen av Andra Internationalen 1914. Nerman förklarar att han själv, bara en kort tid innan den stora uteslutningen 1929, inte hade förstått den allvarliga krisen inom Komintern och den splittring som snart skulle ske. Han anser att det egentligen inte fanns några allvarliga motsättningar inom det svenska partiet och att de beskyllningar Komintern kom med inte hade någon verklig grund.

Mer och mer blev det klart att det var fråga om en oppifrån högsta ort, från Komintern-exekutiven, direkt önskad och dirigerad avsprängningsaktion i hela Komintern och även i vårt ovanligt framgångsrika och dittills ovanligt enhetliga parti. Partiets massor skulle inte längre avgöra och välja ledning. Den skulle tillsättas uppifrån. [...] Olusten skärptes av den allt tydligare känslan, att det här inte var fråga om en kamratdebatt, saken var i förväg i hemlighet avjord det var meningen att till varje pris få en sprängning.⁶²

Nerman menar att det som skedde var en kupp inom partiet, i vilken minoriteten tog makten mot majoritetens vilja.

I det tal han håller för sina kamrater då ett år har gått sedan ”kuppen”, konstaterar Nerman att ”vi” inte är några sämre kommunister än *Sillénarna* och att ”vi alltjämt står fasta på Kominterns grund.” Nerman anser att ”vi” har plikter eftersom ”vi” representerar den verkliga kommunistiska rörelsen i Sverige. ”Organisatoriskt är vi ställda utanför Kommunistiska Internationalen, men det får inte hindra, att vi i dess ödesstund alltjämt kämpar vid dess sida” säger han. Nerman menar att ”vi” måste kämpa för att Sovjet ska förstå att ”vi” är bättre än *Sillénarna*. ”...låt oss i handling visa dem, att det är hos oss de har att söka sina vänner, att vi bär oppe arbetarklassens revolutionära kamp här i landet.”⁶³

Nerman förklarar att hans parti för närvarande och tills vidare formellt är ett ”fristående parti, utan internationell organisatorisk förbindelse.” Men arbetarklassen måste enas över nationernas gränser och kämpa tillsammans för socialismen och följa Sovjetunionens exempel, menar Nerman, ”så som Lenins bolsjevism blev räddningen för den första sjättedelen av jorden.”⁶⁴

I sitt första majtal 1932 säger Nerman:

Det parti jag tillhör har – som vi anser genom en oförnuftig politik av Kommunistiska Internationalen kastats ut ur Komintern. Men det hindrar inte att vi vet vad Sovjetunionen är historiskt, och har inte förändrat oss i vår ställning till Sovjet. Vi är fortfarande samma kommunister. Och jag är viss om, att ett krig mot Sovjet – sådant som imperialistmakterna håller på att provocera med Japans jålp – kommer att resa arbetarklassen, långt utanför de organiserade kommunisternas led, till försvar för Sovjet.⁶⁵

Ja, kamrater, vi är alltjämt desamma, desamma ärliga vänner till Sovjet-Unionen, därför att vi alltjämt är samma ärliga revolutionära socialister, samma kommunister. Och, det kan *Sillénarna* anteckna, att det tänker vi förbli. Vi tänker inte unna arbetarrörelsens förstörelse att vinna mark genom att vi skulle gå åt höger mot något socialdemokratiskt träsk. [...] Vi tänker visa värden, att man är inte kommunist bara därför att man klär sej i uniform och leker revolutionär. Ligger

⁶¹ ”Ryska revolutionsminnet.” 9/10, 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

⁶² ”Ryska revolutionsminnet.” 9/10, 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

⁶³ ”Ryska revolutionsminnet.” 9/10, 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

⁶⁴ ”Hur ser det ut i världen just nu?” 1932. Vol. 2.3. (ARAB).

⁶⁵ ”Först majtal.” 1932. Vol 2. 3. (ARAB).

det revolutionära i att lyfta på arm och knyta näven och skrika röd front? Nej, kamrater! Kamratskapen med Sovjets folk sitter inte i partimärke...⁶⁶

De närmaste åren efter uteslutningen, beskriver Ture Nerman det rådande läget inom Komintern som ansvarslös *anarkokommunism*. Han menar att ”det var inte Marx, inte Lenin, det var Bakunin”, vars anda hade tagit över inom rörelsen, och gör således en jämförelse med Första Internationalens urartning i anarki på 1870-talet.⁶⁷

I sitt första majtal 1930 menar Nerman att det ändå är positivt att slippa ha med Sillén-gruppen att göra. ”Vi kommunister har blivit av med våra anarkokommunistiska element [...] Vi är fria från lik i lasten. Och den objektiva utvecklingen är utomordentligt gynnsam för oss just nu.”⁶⁸

Men när han gör en djupare analys av utvecklingen inom Komintern, menar Nerman att de arrangerade uteslutningarna som skett i alla världens olika kommunistpartier har sin grund i den pågående inre ryska partistriden, ”och orsaken till den i sin tur [är] svårigheterna i det sovjetryska uppbygget.”

Han menar att det nya samhälle som håller på att byggas i Sovjetunionen utvecklas i rätt riktning men att svårigheterna, som han till stor del anser är orsakade av den kapitalistiska omvärldens aggressivitet, har resulterat i ett strängare system som även påverkar ”partidemokratin”.⁶⁹

1930 påstår Nerman att ”Stalin-fraktionen” har spelat ut sina motståndare inom rörelsen mot varandra. Stalinisterna började med att först attackerade Trotskij och hans anhängare till vänster, förklarar Nerman, för att efter deras uteslutning ur rörelsen gå till attack mot högern inom SUKP, nämligen Bucharin och hans grupp, ”och till de senare hörde tydligen vi.”⁷⁰

I sitt tal *Sovjetunionens vänner*, 1932, kritiserar Nerman Stalin och den nya ledningen i Komintern för att ha ägnat för lite energi åt ”världsproletariatets kamp”, bara för att i stället ha koncentrerat politiken på att bygga ett starkt Ryssland. Nerman menar att det är ett mycket allvarligt missförhållande inom Komintern.

...i Komintern råder inte längre som under Lenins tid parti- och klassdemokrati. Ledningen väljs inte längre, den utnämns oppifrån, massorna är inte längre de bestämmande utan den lilla klicken internationella ledare och nationella ledare som under konkurrensen om nåden kan hålla sej kvar på platserna. Komintern skulle ha regelbundna, först årliga världskongresser, sedan vart annat år. Det är nu fyra år sedan det hölls någon kongress. Vi kastades ut ur Komintern, inte för någon teoretisk eller taktisk motsättning, allra minst för att vi skulle ha mattats i vår känsla för Sovjet-Unionen, utan bara därför att vi inte ville släppa partidemokratin, enbart därför att man ville ha lydigare ledare. Och resultatet ser vi. Vad Kominterns nuvarande ledning den gången förövade var ett värkligt brott mot arbetarklassen, som var på frammarsch till revolutionär samling.⁷¹

Kan Komintern samla oss revolutionära socialister, då är det bra. Kan den det inte, så måste vi samlas ändå. Är partiledningarna oduglig att samla arbetarklassen i dess ödesstund, undan då med partiledningarna. Och bilda enhet underifrån!⁷²

När de så kallade Moskvaprocesserna inleddes 1936, och en majoritet av det ryska kommunistpartiets gamla ledare döms och avrättas, förklarar Nerman: ”Jag vill säga: Jag tror inte på

⁶⁶ ”Sovjetunionens vänner.” 1932. Vol 2. 3. (ARAB).

⁶⁷ ”Ryska revolutionsminnet.” 9/10, 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

⁶⁸ ”Första majtal.” 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

⁶⁹ ”Ryska revolutionsminnet.” 9/10, 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

⁷⁰ ”Ryska revolutionsminnet.” 9/10, 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

⁷¹ ”Sovjetunionens vänner.” 1932. Vol 2. 3. (ARAB).

⁷² ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

den stora processen, tror inte att så gott som hela det gamla bolsjevikgardet har blivit en samling kontrarevolutionärer och attentatsmän.” Och han menar att ”Med dessa mord har Stalin och hans militärdiktatoriska riktning jort ryska revolutionen och hela världens arbetarklass oerhört mycket ont.”⁷³

Nerman säger sig tro, att hade han varit i Ryssland nu, skulle han också bli mördad så som Zinovjev och de andra gamla bolsjevikledarna blir.⁷⁴

Sovjet är inte längre en internationalistisk proletärstat, väsentligen skyddad av den internationella arbetarklassens sympatier, som på Lenins tid, utan en teknisk storartad stat men eljest med andra stater likställd stat, där staten som sådan och inte socialismen är huvudsaken. Jag är övertygad om att de nu mördade oppositionsledarna och den tydliga mycket starka oppositionen i landet har velat driva en mera socialistisk-leninistisk politik, främst utrikespolitiskt.⁷⁵

Nerman tror att Stalin, av rädsla för ett kommande krig, vill samarbeta med den kapitalistiska världen. Nerman försvarar fortfarande Sovjetunionen, men fördömer Stalin och den nuvarande sovjetiska politiken. Han säger, ”...jag ogillar åtskilligt i Stalins Ryssland, både den begynnande nyborgerligheten och den terror som kom till så brutalt uttryck i avrättningarna efter den teatermässiga Sinovjev-processen.” Men Nerman säger att han ändå skulle försvara Stalins Sovjet i ett krig mellan denne och Hitler, och att Sovjet gör rätt som rustar upp militärt i en tid då, som han menar, den kapitalistiska världen, med de fascistiska staterna i spetsen, har börjat rusta upp så intensivt med klara krigsplaner.⁷⁶ ”Vi internationalistiska socialister protesterar mot Stalins terror men vi gör det inte i fascistiskt eller borgerligt sällskap.”⁷⁷

I ett tal 1936 påpekar Nerman att både den svenska borgarklassen och det socialdemokratiska partiet nu plötsligt, trots Stalin, eller snarare på grund av Stalin, har blivit mindre kritiska till Sovjetunionen. ”Stalin och Komintern har varit mycket populära bland socialdemokrater sista åren, därför att man har känt släktskapen, därför att Stalin höll på att avskriva bolsjevismen. Vi socialister däremot blev utkastade ur Komintern 1929 därför att vi höll på internationalismen och socialismen.”

Men Nerman förklarar att socialdemokraterna däremot inte gillar Stalins ärkerival Trotskij. Och han säger att när man försökte bjuda över Trotskij till Sverige så blev det stopp. ”Vem var det som vägrade Trotskij komma till Svärge och hålla föredrag.” frågar sig Nerman. Jo, ”Borgarna och socialdemokratin.”⁷⁸

2.2. Socialdemokrati eller revolution.

Under slutet av 1920-talet började det svenska socialdemokratiska partiet mer och mer integreras i den svenska staten, och SAP förespråkade reformer istället för revolution. I Tyskland hade det socialdemokratiska partiet under Weimarrepublikens tid stort politiskt inflytande, och hade sedan 1918 aktivt bekämpat kommunisterna.

Socialdemokratin och staten.

I samband med dödsskjutningen av demonstrerande arbetare i Ådalen 1931, håller Ture Nerman ett tal i vilket han menar att nu när ”...de första dösoffren i den proletära klasskampen i Svärge begravs”, så tror han att fler och fler arbetare börjar inse att Sverige inte är någon ”idyll”. Nerman påpekar att landet hittills har haft en ”mildare” utveckling, men att det

⁷³ ”Ska gangstern bli världens herre?” 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

⁷⁴ ”Ska gangstern bli världens herre?” 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

⁷⁵ ”Ska gangstern bli världens herre?” 1936. Vol 2.5. (ARAB).

⁷⁶ ”Krig – revolution.” 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

⁷⁷ ”Ska gangstern bli världens herre?” 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

⁷⁸ ”Ska gangstern bli världens herre?” 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

nu i Sverige börjar bli ”lika brutalt” som i andra länder. Förklaring till detta är enligt Nerman kapitalismens pågående, fördjupande ekonomiska kris och oavsett om det borgerliga samhället ”...existerar i diktaturens form eller i den formella demokratin” så är statens funktion att med våld försvara borgarklassens makt, säger Nerman. Han menar att militären inte bara är tänkt att användas mot statens yttre fiender utan också mot den inre fienden, nämligen de protesterande arbetarna, så som nu har skett i Ådalen. Det är mord säger Nerman, och han menar att ”regeringen i sin klumpighet har ansvar för brotten.”

Skotten i Ådalen är enligt Nerman ett tecken på borgarklassens rädsla för arbetarna vilket har resulterat i att borgarna morskar upp sig och ”...blir hårdare för varje dag.” Han kritiserar också de socialdemokratiska ledarna som han menar försöker lugna arbetarna och vilseleda dem. Nerman menar att socialdemokraterna understödjer borgarklassen och dess militär. Det är samma sak med alla länders socialdemokrater säger Nerman och nämner som exempel händelserna i Tyskland 1919, då som han menar, socialdemokratin satte stopp för arbetarnas revolution.

Nerman tycker att det är ynkligt att socialdemokratin har svikit arbetarna så, när enad revolutionär kampfront är som viktigast. Han säger att arbetarna som kämpade i Ådalen var både kommunister, socialdemokrater och syndikalister. De hade förstått att gå samman över partitillhörigheten, menar Nerman. Han uppmanar nu alla arbetare, ”...som kände de där kulorna i Ådalen som om de hade gått genom det egna järtat och hela klassens jërta”, att gå samman och kämpa för att ”...bygga ut den seger som Ådalens arbetare med så dyra offer har vunnit åt oss alla.” Nerman avslutar talet om Ådalen med en hyllning till alla arbetare som har stupat i klasskampen och han nämner särskilt Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg.⁷⁹

Ture Nerman är mycket kritiskt mot att, som han menar, socialdemokratin har övergett internationalismen och blivit en mer och mer nationell rörelse, som hellre samarbetar med den svenska borgarklassen än med den internationella arbetarklassen, så som Nerman ser det.

”...vi ser den i blågula flaggor på folkets hus, [...] och den vajar över den socialdemokratiska statsministern när han talar borgfred och samförstånd med vargarna på skansen. Och vi ser den framför socialdemokraternas förstamajtåg.” Han menar att socialdemokratin svaghet för den svenska flaggan kan verka oskyldig, men i praktiken kan resultera i stor skada. Han nämner Andra Internationalens kollaps 1914.

Sviker vi arbetarklassens internationella brödraskap för något i världen – då är vi snart färdiga att ta nästa steg: marschera under de nationella statliga fanorna ut att mörda kamraterna under andra fanor, så som 1914. Vår fana är inte nationell. Det är den internationella röda fanan, densamma i alla land. Alldeles som vår sång inte är *Kungssången* eller *Vårt land* eller *Du gamla du fria*, utan *Internationalen*. För oss fins inte folk utan klasser.⁸⁰

Ture Nerman mycket besviken på utvecklingen inom den internationella socialdemokratiska rörelsen från 1914 och framåt. Han berättar om den olust och hopplöshet han kände då, när, som han menar, de socialdemokratiska ledarna svek den internationella arbetarrörelsen i samband med världskrigets utbrott.

Men Nerman förklarar att sedan kom ändå en tid av revolutionära framgångar, främst den ryska revolutionen, och han beskriver en glädje över att ha fått ”...vara med i den av Lenin i Komintern samlade revolutionära proletära förtruppen.” Det var en tid av segervisshet förklarar Nerman. Han trodde då, att socialismen snart skulle segra i hela världen. Men ”...vi räknade fel, räknade inte nog nyktert med socialdemokratin, visste ännu inte riktigt hur förrädisk dess ledning var...” Han anklagar socialdemokratin för att ha slutit upp bakom borgar-

⁷⁹ ”Ådalen.” 1931. Vol 2.3. (ARAB).

⁸⁰ ”Valborgsmässoafton.” 1935. Vol 2.4. (ARAB).

klassen och hämmat den revolutionära utvecklingen, och på så vis räddat kapitalismen och klassamhället.⁸¹

Han menar att socialdemokratin helt har lagt om kursen. ”För dem är det inte längre arbetarklassen och de fattiga i samhället det viktigaste. För dem är samhället det viktigaste, de har fått ansvar – t.o.m. regeringsansvar – för det borgerliga samhället, för den kapitalistiska staten...” Men Nerman menar att ”Regeringen Hansson är med eller mot sin vilja, medvetet eller omedvetet, funktionär hos den borgerliga – kapitalistiska staten Svärge, där finanskapitalets män har sista ordet, och regeringen Hansson sitter så länge den sköter den sysslan till belåtenhet.”⁸²

I ett tal 1930, strax efter uteslutningen ur Komintern, varnar Ture Nerman sina utkastade partikamrater att man nu måste akta sig så man inte dras till höger, man ska inte ”flörta med socialdemokratin” på bekostnad av de revolutionära principerna säger han. Socialdemokratin kan inte på sikt tillfredsställa arbetarna menar Nerman. ”Det finns ett starkt missnöje med socialdemokratin och ett behov bland de växande svenska arbetarmassorna av en sund kommunistisk politik, frisk från barnsjukdomar. Budet är hos oss. Må vi vara värdiga det!”⁸³

Den gamla socialdemokratin och kommunismen.

”Kommunismen är helt enkelt bara den gamla socialismen utökad med tidens erfarenheter, trogen sina gamla klassideal.”⁸⁴ säger Ture Nerman i sitt första majtal 1931. Och riksdagsmannen Nerman skulle gärna se att hans parti kunde samarbeta med socialdemokraterna i riksdagen då det gäller sådana frågor som rör arbetarnas dagskrav, sådant som han tror socialdemokraterna skulle kunna ställa upp på. Men han blir besviken då socialdemokraterna sällan vill samarbeta.

”Vi får inte jälp ens av socialdemokraterna. Fastän vi ju bara för fram det deras program skulle gå med på, vad de själva förde fram för 20 år sedan och senare.” Nerman frågar sig varför socialdemokraterna inte vill samarbeta, och svarar: ”Helt enkelt därför att de inte längre står för sina gamla ståndpunkter, inte längre är ett socialistiskt arbetarparti. De har vuxit in i det borgerliga samhället, blivit ett allmänt liberalt folkparti...”⁸⁵

Nerman menar att de svenska socialdemokraternas recept på att bekämpa depressionen är att bota kapitalismen genom att låta staten ge ekonomiskt understöd till banker och storföretag. ”Inga järva åtgärder i socialistisk riktning – och därmed visar socialdemokratin, att sådant inte kan tänkas på reformistisk väg.”⁸⁶

”Vi kommunister är inget annat än arvtagarna till den gamla socialdemokratin, behåller det bästa av dess revolutionära politik och lär av de nya erfarenheterna.” påstår Nerman och han säger att han tror att många socialdemokrater på vänsterkanten har börjat sympatisera med kommunisterna. Det har han själv erfårit som riksdagsman. ”För 30 år sedan hade våra krav varit socialdemokratiska. Vi är vissa om, att massor av socialdemokratiska arbetare också är med på dem.”⁸⁷

I sitt första majtal 1936 förkunnar Nerman att han själv nyligen satt och läste gamla nummer av tidningen *Social-Demokraten*, från 1880-talet, ”Vilka andra toner mot nu! Vilken

⁸¹ ”Ryska revolutionsminnet.” 9/10, 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

⁸² ”Första majtal.” (B) 1936. Vol. 2. 5. (ARAB).

⁸³ ”Ryska revolutionsminnet.” 9/10, 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

⁸⁴ ”Första majtal.” 1931. Vol 2. 3. (ARAB).

⁸⁵ ”Första majtal.” (B) 1936. Vol. 2. 5. (ARAB).

⁸⁶ ”Den ekonomiska krisen.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

⁸⁷ ”Hur ser det ut i världen just nu?” 1932. Vol. 2.3. (ARAB).

ungdomlighet och klasskänsla! [...] Det var klasskamp i enlighet med partiprogrammet då. Arbetarrörelsen var internationalistisk då.”

Under en debatt i Uppsala 1933 säger Nerman att han har samma marxistiska samhällssyn som ”jag fick för 25 år sedan här i Upsala i en ännu inte förborgerligad socialdemokrati...”⁸⁸

Så länge arbetarmassorna följer socialdemokratin i dess arbete på att upprätthålla och smälappa på kapitalismens ekonomiska och sociala system, upprätthåller man dess motsättningar och dess nöd och krigsrisker. Man motiverar den politiken med, att man vill behålla demokratin och utbygga den. Men vad är demokrati?⁸⁹

Demokrati och revolution.

”Borgarna och vi menar olika med demokrati.”⁹⁰ säger Nerman och menar att ”värklig demokrati är omöjlig så länge det fins klasser.”⁹¹

Man talar så mycket om demokratin som det högsta av allt. Ja, språkligt betyder demokrati folkvalde, och det är naturligtvis vårt ideal. [...] Men demokrati är inget fast utan växlar betydligt, och nu har vi här i landet borgerlig demokrati, som inte ger någon verklig jämlikhet så länge ett fåtal behärskar produktionsapparaten och pressen.⁹²

Vi måste medvetet slåss för makten, makten åt det arbetande folket, makten över produktionen, makten över polisen, över militären, över samhället i alla avseenden. Först då kan vi skapa demokrati, den det arbetande folkets eget valde, som är värd namnet folkvalde.⁹³

Nerman tror att den formella demokratins tid är över, och menar att det kan man nu se i halva Europa där fascistiska diktaturer har upprättats. Borgarklassen i dessa länder har börjat med att organisera ”väpnade kårer – först hemliga” för att bekämpa arbetarrörelsen, menar Nerman, och sedan när arbetarorganisationerna har krossats, har man kunnat upprätta fascistiska diktaturer. Han menar att om inte arbetarklassen själv tar makten och upprättar sin egen diktatur över borgarna, kommer borgarklassen att upprätta diktatur över arbetarna.⁹⁴ Nerman påstår att socialdemokratin både i Italien och Tyskland har visats sig vara oduglig att bekämpa fascismen, istället är socialdemokraterna indirekt ansvariga för fascismens framväxt.⁹⁵

Det går inte att som hittills med socialdemokratin följa med i kapitalismens utveckling tills fascismen burar in eller mördar arbetarklassens ledande män och stjälar arbetarnas hus och fackföreningskassor, slår ner Kooperationer o.s.v som man nu har börjat med i Tyskland.⁹⁶

Nerman menar att det svenska högerpartiets ledare, Arvid Lindman, inte är någon verklig demokrat. ”Varje dag av sitt liv har han ägnat kampen för borgarklassens privilegier, aldrig en timma åt kampen för demokratin. Borgarna har bekämpat rösträtten till dess de inte kunde stå emot folkets anstorm... [...] Borgarklassen kommer beskydda demokratin precis så långt aktieintressena medger.”⁹⁷ säger Nerman.

Tro inte, att Sveriges arbetare kommer att bli förskonade från vad kamrater i andra land har fått lida. Redan har högerens ledare, Lindman, begärt att kommunisterna ska förklaras olagliga, redan

⁸⁸ ”Nazismen.” Debatt i Uppsala. 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

⁸⁹ ”Första majtal.” 1932. Vol 2. 3. (ARAB).

⁹⁰ ”Krisen, nazismen och socialismen.” 25/2, 1934. Vol 2. 4. (ARAB).

⁹¹ ”Första majtal.” (B) 1936. Vol. 2. 5. (ARAB).

⁹² ”Världskrisen och vägen ut.” Växjö 8/7, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

⁹³ ”Första majtal.” (B) 1936. Vol. 2. 5. (ARAB).

⁹⁴ ”Hur ser det ut i världen just nu?” 1932. Vol. 2.3. (ARAB).

⁹⁵ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

⁹⁶ ”Världskrisen och vägen ut.” 12/3, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

⁹⁷ ”Ska gangstern bli världens herre?” 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

har unghögern bildat stormtrupper och förklarat att de röda fanorna ska bort från folkets hus och andra arbetarlokalerna, redan vill man från högerhåll göra om tryckfrihetslagen...⁹⁸

Det börjar med att kommunistpartierna förbjuds, med socialdemokraternas goda min, säger Nerman, men sedan kommer högern att också förbjuda socialdemokraterna, varnar han.

Men vi ska försvara demokratin och föra den vidare till socialistisk demokrati, till arbetets folkvälde genom socialistisk samling av arbetarklassen, arbetande och arbetslösa, alla partier, alla arbetare som ärligt vill samling på klassens och den socialistiska klasskampens grund.⁹⁹

Nerman menar att socialdemokraterna är naiva om de tror att de kan lita på svenska officerskåren, som han anser är en del av borgarklassen. ”Även om den nuvarande militära ledning är lojal mot ministären Hansson, så är det bara så länge den lojalt sköter svenska borgarstatens affärer.” Han varnar för det som hände i Tyskland, där militären slöt upp bakom Hitler.

Om vi bara betänker vad det skulle ha betytt, om Tysklands socialdemokrater 1918 – 1919 hade gjort sin plikt som bolsjevikerna i Ryssland, rensat sitt land från det byke av alla slag, som nu istället kom till makten där och nu förtrycker människorna – ja, då hade det sett mycket annorlunda ut i världen idag, om vi hade haft ett Sovjet-Tyskland vid Sovjet-Rysslands sida.¹⁰⁰

Nerman talar om revolution. Arbetarna måste stört kapitalismen och ta makten i sina egna händer, från borgarklassen. Revolutioner och orostider är inget nytt menar Nerman.¹⁰¹ Han säger att det ”behövs utomparlamentariska massaktioner, ledda av en revolutionärt socialistisk arbetarklass.”¹⁰² Han säger att ”...det är på tiden, att arbetarna vaknar upp och förstår, att det inte räcker att vart fjärde år lägga en valsedel i en urna” och välja en socialdemokratisk regering som inte gör något, som saknar både kraft och vilja att bryta borgarklassens makt. ”Det är falskt att inbilla massorna, att deras öde avgörs i parlamentet. Ni avgör ert öde själva.”¹⁰³

Arbetarklassens befrielse måste vara deras eget verk. Kom ihåg att befrielsen sker inte i den borgerliga demokratins former. [...] Demokratien duger inte längre. Motståndarna spelar inte längre efter demokratins spelregler.¹⁰⁴

Han är mycket kritisk till den internationella socialdemokratins agerande i samband med de av världskriget efterföljande revolutionerna. Främst kritiserar han den tyska socialdemokratin, som han menar grävde sin egen grav, då man under revolutionen inte gick hela vägen. Han varnar de svenska socialdemokraterna för att deras agerande kan få samma följd.

Tyskland – där tog socialdemokratin hand om revolutionen, sedan den gemensamt med borgarna slagit ner revolutionärerna, varvid man mördade Liebknecht, Luxemburg och de andra. Man skulle ha demokrati, gudbevars. [...] Och nu har nazismen, har Hitler och hans mordbrännare, banditer kommit till makten på s.k. lagligt sätt. Socialdemokratin hade sitt mönsterland i Tyskland, Andra Internationalen hade sin kärna i tyska socialdemokratin. Men hur ser det ut nu? För att till varje pris slippa arbetarnas välde, som skulle ha varit Tysklands räddning och som i varje fall måste komma, så gick socialdemokratin alltjämt åt höger. För att rädda demokratin valde de till sist Hindenburg mot Hitler. Sedan valde Hindenburg Hitler mot socialdemokratin, och sedan – ja sedan anlade hr Görings gossar mordbranden i riksdagen och – så valdes det inte mer.¹⁰⁵

⁹⁸ ”Världskrisen och vägen ut.” Växjö 8/7, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

⁹⁹ ”Krisen, nazismen och socialismen.” 25/2, 1934. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁰⁰ ”Första majtal.” (A) 1936. Vol. 2. 5. (ARAB).

¹⁰¹ ”Den nya människan.” Sandviken 16/3, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁰² ”Första majtal.” (A) 1936. Vol. 2. 5. (ARAB).

¹⁰³ ”Krisen, nazismen och socialismen.” 25/2, 1934. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁰⁴ ”Den ekonomiska krisen.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁰⁵ ”Världskrisen och vägen ut.” Växjö 8/7, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

Tyska socialdemokratin har ett fruktansvärt ansvar inför arbetarklassen. Det finns nog inte en enda svensk socialdemokrat som inte utdömer sina tyska partivänner. Men jag frågar: varför skiljer sig den svenska socialdemokratin från den tyska i sin politik just nu? Jag har inte fått något svar på den frågan i riksdagen. Nej, man traskar i samma spår för att försvara den borgerliga demokratin, och en vacker dag kan också vi stå där Tysklands arbetare nu står.¹⁰⁶

Den gamla s.k. demokratin, den formella demokrati som borgarsamhället hade råd att kosta på sej i goda tider, då folket var mätt och därför lugnt, den har nu jort bankrutt. De flesta stater i världen står numera utanför den formella demokratin. Diktaturen har kommit i stället. Så som den måste komma då regimen, kapitalismen, är vid sitt slut och inte längre kan styra utan diktaturens strängare välde. Demokratin har varit så tandlös, så rädd för det arbetande folkets välde, att den hellre offerar all frihet och håller till godo med mordbrännarfascismen. Saken är alldeles tydlig och enkel. I hårdare tider samlar sej klassen kring sin kärna, i strängare disciplin, då kommer diktaturen, och vill inte det arbetande folket sin egen diktatur, ja, då får de hålla till godo med motståndarens, med fascismen. Vi har två världshistoriska skolexempel för arbetarklassen att begrunda. Rysslands och Tysklands arbetare gjorde revolution ungefär samtidigt, 1917 och 1918. I bägge länderna hade arbetarna makten. I Ryssland tog den marxistiska, revolutionära sidan av arbetarrörelsen ledningen, och den har under utsägliga svårigheter i Marx' och Lenins anda lyckats bygga upp en av världens stormakter, säkert den starkaste av dem alla just nu. Sovjet står där som en jättemakt. Men hur ser det ut i Tyskland? Socialdemokratin mönsterland. Där tog socialdemokratin hand om revolutionen, arbetarnas radikala ledare mördades, arbetarna avväpnades, socialdemokraterna försvarade den borgerliga s.k. demokratin, gick för att slippa arbetarvälde alltjämt till höger, och nu har de fått tacken, nu mördar det banditfölje, den pöbel som f.n. har makten i Tyskland, både kommunister, socialdemokrater och borgerliga vänstermän. Exemplet Ryssland – Tyskland börjar socialdemokratin arbetarmassor att fundera över på allvar i dessa dagar, och t.o.m. ledande socialdemokrater erkänner att man har handlat alldeles falskt.¹⁰⁷

Men Nerman beskyller inte enbart socialdemokratin för slapphet inför det nazistiska hotet. "...å andra sidan har också en felaktig, trångsynt politik av Komintern jälp till att beröva kommunismen millioner av arbetare och drivit dem direkt i Hitlers och kapitalismens armar."¹⁰⁸ Nerman ser nazismens framväxt i Tyskland som bevis på att "Både socialdemokratin och Komintern hade där stelnat i byråkrati och kunde inte försvara arbetarklassen." säger Nerman. "Vi får inte i dessa tider fortsätta inbördeskriget mellan arbetarklassens olika grupper. Alla ärliga socialister måste finna vägen till varandra och till enhetsfront."¹⁰⁹

2.3. Fascism.

Under 1930-talet var världen i ekonomisk kris. 1933 kom Hitler och nazisterna till makten i Tyskland. I Italien regerade fascisterna Mussolini sedan flera år. I Spanien tog fascistledaren Franco makten som segrare i inbördeskriget. Även i Sverige fanns en framväxande nazistisk rörelse.

Kapitalismen och fascismen.

I samband med den stora depressionen på 1930-talet tror Nerman att det kapitalistiska systemet är inne i sitt slutskeende, och att kapitalismen håller på att "utvecklas från borgerlig demokrati till borgerlig diktatur i fascismens tecken."¹¹⁰ Nerman påstår att fascismen är ett verktyg som borgarklassen använde som det sista alternativet och brutalaste medlet att krossa arbetarrörelsen med, för att upprätthålla kapitalismen och bevara sin makt, sina rikedomar och

¹⁰⁶ "Världskrisen och vägen ut." Växjö 8/7, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁰⁷ "Världskrisen och vägen ut." Växjö 8/7, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁰⁸ "Först majtal." 1932. Vol 2. 3. (ARAB).

¹⁰⁹ "Den ekonomiska krisen." 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹¹⁰ "Den ekonomiska krisen." 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

privilegier. ”Fascism – nazism är kapitalismens sista ruskiga uppåd till försvar för utsugningen av människorna!”¹¹¹

I sitt första majtal 1930, tre år innan Hitler tog makten i Tyskland, menar Nerman om att demokratins tid var över. ”...i den skärpta internationella konkurrensens och klasskampens tid, kastar borgarklassen demokratin som styrelsesätt och inför fascismen”, och Nerman ger exempel på länder där han påstår att detta redan har hänt: Italien, Balkan, Polen, Östersjöstaterna. Nerman menar att arbetarklassen är tvungen att välja mellan, ”borgerlig diktatur” och fascism, eller proletär diktatur som i Sovjetunionen. ”Vill inte arbetarklassen sin egen diktatur, får de hålla till godo med borgarnas.”¹¹²

Nerman påstår att både Mussolini och Hitler finansierades av storkapitalet. Han säger att Hitler fick stora ekonomiska bidrag av borgarna i början av 1920-talet, under en tid då kapitalisterna var rädda för arbetarrevolutioner i samband med det krisläge som rådde efter kriget. ”När den tyska ekonomin stabiliserades, behövdes inte Hitler och då drogs understödet in. Därav bl.a. kom nazismens sammanbrott 1923.” Men senare ansåg kapitalisterna sig åter vara i behov av fascismen och började åter ge stora ekonomiska bidrag till Hitler, påstår Nerman. ”Någon ’erövrare’ var aldrig Hitler. Han har inte tillkämpat sej makten. Han fick den i nödens tid som kapitalets bödel över tyska folket.”¹¹³

Jo, i början av juni förklarade Hitler att ”revolutionen” var avslutad och lade hela makten över industrin i händerna på ett ekonomiskt råd av storfinansens män: Krupp, Thyssen, Vögler, Lahusen, etc, med diktatorisk makt.¹¹⁴

Nerman talar om utvecklingen i Italien och menar att efter kriget rådde där revolutionär stämning, arbetarna ”...besatte fabrikerna 1919 – 1920. Även bönderna angrep storgodsen.” För att stoppa arbetarnas framfart släppte borgarna lös Mussolinis fascistkårer, menar Nerman, som gick till attack för att krossa arbetarrörelsen. ”Faktiskt hade fascisterna vunnit spelet innan de företog sin marsch mot Rom” i oktober 1922. Nerman menar att det inte fanns något större motstånd inom arbetarklassen, som hade ”dålig ledning”, men inte heller statsmakten försökte stoppa Mussolinis framfart. Borgarklassen lämnade frivilligt över all makt till Mussolini påstår Nerman. ”Lika lite som senare Hitler behövde Mussolini någon revolution för att komma till makten.”

Nerman menar att ”...fascistpartiet är storfinansens, kapitalismens fasta stöd och storkapitalet råder med fascismen som en bödel över folket, sedan den har krossat alla folkliga organisationer. En blodig terror rasade, massor av arbetare och även borgerliga opponenter mördades eller deporterades.”¹¹⁵

Nerman förklarar att även den nazistiska organisationen uppstod i Tyskland vid samma tidpunkt som fascismen i Italien, men det skulle ta längre tid för nazisterna att ta makten. Nerman berättar hur Hitler 1920 försökte ta makten genom en kupp i München men att den misslyckades ”och Hitler fick fem års fängelse men blev släppt om någon månad.” Och under de kommande tio åren skulle Hitlers parti, med ekonomiskt stöd från borgarklassen, säger Nerman, växa till ett massparti. ”[Hitler] hade inte kunnat hålla uppe en så stor rörelse med egen armé, utan miljoner från kapitalismen.”¹¹⁶ Och ”genom ett hänsynslöst skräckvälde mot både arbetarpartierna och alla borgerliga motståndare och genom att själv tända på riksdags-

¹¹¹ ”Sanningen om Spanien.” 19/7, 1937. Vol 2. 5. (ARAB).

¹¹² ”Första majtal.” 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

¹¹³ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹¹⁴ ”Krisen, nazismen och socialismen.” 25/2, 1934. Vol 2. 4. (ARAB).

¹¹⁵ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹¹⁶ ”Nazismen.” Debatt i Uppsala. 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

huset och sedan skylla på kommunisterna vann nazisterna tillsammans med tysknationella urhögern en knapp majoritet vid valet 5 mars 1933.”¹¹⁷

Men Nerman menar att fascism och nazism inte har någon framtid, fascismen är aldrig något permanent tillstånd, säger han men man ska heller inte hoppas att systemet går under allt för snart. ”Ett kraftigt bevis för nazisterna stora svårigheter är den ökade terrorn. Terror är alltid tecken på svaghet.” säger Nerman och menar att ett skräckvälde är nödvändigt för att fascisterna ska kunna behålla makten över arbetarna.

Nerman leker med tanken att nazismen kanske går under av rörelsens inre motsättningar och personstrider mellan ledarna. Göring kanske kommer försöka ta över partiet, föreslår han, och ”knäcker Hitler. Eller slår Hitler och Göbbels tillsammans ner Göring och spärrar in honom på det dårhus där han hör hemma.”

Eller kanske går fascismen under i ett kommande krig. ”Men hur den än kommer att falla, en sak kan vi vara vissa om: att dess fall kommer att kosta hundratusentals fångar och motståndsmän livet. Män som Mussolini och Göring kommer inte att väja för bartolomeinätter hur blodiga som helst.”¹¹⁸

National-socialism eller National-kapitalism.

Innan jag svarar på frågan: ”Är nationalsocialismen – socialism?” måste jag försöka definiera vad socialism är. Och då vill jag i det här sammanhanget, i hög grad förenklat, svara: Socialism är planhushållning plus arbetets välde. Ingen har väl velat påstå, att en hushållning kan kallas socialistisk så länge privatkapitalet dominerar den, och inte heller kan statskapitalismens form under några förhållanden kallas socialistisk.¹¹⁹

”Är nationalsocialismen sådan vi ser den i Tyskland, eller i Mussolinis fascistiska Italien, är den socialism?” frågar sig Nerman under en debatt i Uppsala 1933. ”Frågan är kanske oberechtigt. Det är knappt någon som har påstått det.”¹²⁰ Men Hitler har i alla fall valt att kalla sin rörelse för National-socialistisk, säger Nerman, som menar att ”[Hitler] har smart knutit an till tidens starkaste strömningar: nationalismen och socialismen.”¹²¹ Nerman anser att Hitler har tagit användning av ordet *socialism* för att lura arbetarna.

Särskilt i Tyskland med dess väldiga arbetarrörelse fans det inga planer för Hitler att gå till arbetarna och säga: ’Kom med oss! Vi håller på kapitalismens diktatur.’ Nej, men om man tog in ordet socialism i namnet, gick det genast bättre, ...¹²²

Nerman säger att ”Nationalsocialism kan man inte med rätta kalla rörelsen. Den borde snarare heta nationalkapitalismen.”¹²³ När nazisterna väl kom till makten så var det kapitalismen man tjänade, och arbetarnas önskan om socialism betydde inte mycket i praktiken, menar Nerman. Han säger att Hitlers, så kallade nationalsocialistiska ekonomiska program i verkligheten är ”inget som helst socialistiskt – utan helt enkelt storfinansens diktatur utövad genom legoknektar.”¹²⁴

Nerman påstår att ”Fascismen och nazismen har lärt sig massorganisationens konst av arbetarrörelsen. Men de har inte tagit upp dess demokrati.” Det är ett hierarkiskt system säger Nerman, ”Partiet tar inget initiativ underifrån.” I den mån rösträtt och val förekommer så är

¹¹⁷ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹¹⁸ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹¹⁹ ”Nazismen.” Debatt i Uppsala. 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹²⁰ ”Nazismen.” Debatt i Uppsala. 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹²¹ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹²² ”Nazismen.” Debatt i Uppsala. 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹²³ ”Nazismen.” Debatt i Uppsala. 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹²⁴ ”Den ekonomiska krisen.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

det bara skådespel. Han förklarar hur fascismen koncentrerar sig på diktaturen, ”man behöver en stark ledare, regissören som man blint lyder, Mussolini, *Il Duce*, Hitler, *Der Führer*, ägnas en nästan religiös vördnad, hälsas som en gud.”¹²⁵

Men man måste erkänna, att detta gäller även den proletära diktaturen: Stalin dyrkas i Sovjets och Kominterns press rent barnsligt och tyska Komintern-partiet försökte göra Thälmann¹²⁶ till både arbetarklassens och hela tyska folkets frälsare. Fascismen och i någon mån kommunismen har smak för uniformer, partihälsningar och militära former.¹²⁷

Nerman säger att fascismen i alla länder utger sig för att vara anti-kapitalistisk för att till en början förleda arbetarmassorna, ”men så snart den har kommit till makten med storkapitalets jälp så lever den på dess nåd och pengar. Fascismen kan aldrig ge folket arbete och bröd.” säger Nerman och påpekar att i Mussolinis Italien finns det miljontals arbetslösa, och likaså i Tyskland.¹²⁸ ”Hitlers uppgifter att arbetslösheten har minskat är rena bluffen. Man räknar inte dem man inte vill ge arbete. Något uppsving har givetvis krigsindustrin fått.” säger Nerman.¹²⁹

”Även i Tyskland hotar inflationen på allvar, fast nazisterna är mycket rädda för den.” menar Nerman eftersom inflationen skulle drabba medelklassen och deras sparpengar värst, ”Och just de lagren av medelklass speciellt är det ju nazismen bygger på.”¹³⁰

Fascismen är en typisk medelklassföreteelse – tills den har fått makten, för då blir den storkapitalets livvakt. Fascismen motsvarar medelklassens ideologi. Det är den ruinerade och förvildade småborgarens revolt.¹³¹

I normalare tider bryr sej småborgaren inte om politik. Då är all politik bara humbug. Men när krisen börjar hota hans egen existens, då blir han arg, reser sej till självförsvar. Men småborgerligheten är ingen fast klass utan ett sammelsurium av grupper och intressen. Därför blir det heller inget klart program utan en desperat avundsattack på allt och alla.¹³²

Nationalism och rasism.

I uppfostran är nazismen oerhört brutalt nationalistisk. Man lär barnen hata all fredssträvan, hata Tysklands grannar, hata alla marxister, hata alla judar, all internationalism. [...] Vetenskapen har jorts om till nazistiska propagandainstitut. Rasläran blir huvudämne. [...] Alla betydande forskare har flytt eller avskedats som ofosterländska. Författarna lika så. Det är nollorna som sitter i ämbetena.¹³³

Ture Nerman menar att det nazistiska ”Pratet om germanerna och arier är ovetenskapligt nonsens.” Nerman förklarar att de så kallade arierna är ursprungligen indier och perser. Och han menar att idén om att så kallade germaner skulle vara långa, blonda och blåögda inte har så mycket verklighetsförankring i Tyskland.

Tyskarna är ett riktigt mischmasch av alla möjliga folkslag: germaner, ganska lite, slaver, vender, judar. Ser man på nazisternas hövdingar, så är de allt annat än germaner. Hitler är halv slovak och man har grävt fram en judisk stamtavla åt honom. Göring är typisk sydlänning, Göbbels allt annat än german.¹³⁴

¹²⁵ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹²⁶ Ernst Thälmann (1886 – 1944) var ledare för det tyska kommunistpartiet, trogen Stalin.

¹²⁷ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹²⁸ ”Världskrisen och vägen ut.” Växjö 8/7, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹²⁹ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹³⁰ ”Den ekonomiska krisen.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹³¹ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹³² ”Nazismen.” Debatt i Uppsala. 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹³³ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹³⁴ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

Nerman menar att ”något mer löjligt än denna germanska rasdyrkan från sådana figurer som Hitler, Göring och Göbbels, som allesammans är raka motsatsen till oss s.k. germaner, kan man inte finna, men det är tydligen underlägsenhetskänslor för att herrarna ser ut som herrarna gör.”¹³⁵

Nerman framhåller att Hitler i sitt rashat har gjort judarna till huvudfienden. ”Det har varit mycket tacksamt att hetsa mot judarna i Tyskland, särskilt bland småhandlarna som i judarna såg svåra konkurrenter.” Nerman förklarar att även missnöjda arbetare har varit mottagliga för nazisternas antisemitiska propaganda, och speciellt har man hetsat mot ”nyrika uppkomlingbrackor” och ”svindlare” som var av judisk börd. Nerman menar att Hitlers antisemitism riktar sig mest mot judiska arbetare, småborgare och radikala intellektuella. Men de stora internationella judiska kapitalisterna vågar Hitler inte bråka med, tror Nerman.¹³⁶

Nerman förklarar att nazisterna förnekar den marxistiska teorin om klasskampen och att arbetarklassen skulle vara internationell. Nazisterna framhäver istället rasism och nationalism för att splittra arbetarklassen. ”Hela nazismens s.k. nationella arbetsprogram går ut på kriget: vägbygge, [...] lanthushållningens intensifiering, [...] ungdomens uppfostran, sporten, [...] propaganda av alla slag – allt är en klar förberedelse för kriget. Och allt är just anlagt på de östra gränserna: mot Polen och Sovjet-Unionen.”¹³⁷

Nerman menar att ”De olika folken och raserna måste lära sej, att de inte är fiender utan att de har alla intressen gemensamma, att de inte bör slakta varann för sina parasiter, sina gemensamma fienders bästa.”¹³⁸ Han säger att det är en ”...livsnödvändighet, att de vita arbetarna i tid lägger bort sin löjliga rashögfärd och söker samförstånd med de färgade kamraterna jorden runt.”¹³⁹

Fascismen i Spanien

Efter Ture Nermans hemkomst från inbördeskriget i Spanien 1937 håller han en föreläsning med rubriken *Sanningen om Spanien*. Nerman menar att efter den spanska vänstern, som gick samman ”i en stor folkfront”, lyckats vinna det demokratiska valet, så visade borgarklassen vad de verkligen hade för syn på demokrati genom att vägra acceptera en vänsterregering. Borgarklassens reaktion tog sin form i fascism, militären, Franco, menar Nerman.

Nerman anser att inbördeskriget i själva verket är ett socialt krig, ett klasskrig, men också att det är ett krig som går över nationernas gränser. Alla borgerliga stater hjälper direkt eller indirekt Franco i kriget, menar Nerman. Bland annat genom att förbjuda frivilliga att åka till Spanien för att slåss för republikens sida. Han säger att Franco får också aktivt stöd av ”...två stora utländska gangsterregimer – Mussolinis och Hitlers.” Det är ett krig som ”den internationella fascismen för mot Spaniens folk och lagliga regering, medan fascistdiplomaterna i noninterventionsutskottet tävlar i fredsvänlighet med de demokratiska staterna och får umgås med dem och på köpet dirigera dem.” påstår Nerman.

Nerman menar att fascismen inte alls är så nationell och patriotisk som den utger sig för att vara. Han säger att bara ett ”...fåtal av folket i Francos arméer är spanjorer, de flesta är italienare, tyskar, marocaner o.d. – Så nationell är banditen Franco, att han med dessa främlingar slaktar sitt eget folk!” Borgarna kallar arbetarna för fosterlandsförrädare, säger Nerman, men i själva verket är det borgarna som är de verkliga fosterlandsförrädarna som mördar sitt eget folk i nationens namn.

¹³⁵ ”Valborgsmässoafton.” 1935. Vol 2. 4. (ARAB).

¹³⁶ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹³⁷ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹³⁸ ”Världskrisen och vägen ut.” Växjö 8/7, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹³⁹ ”Första majtal.” 1930. Vol 2. 3. (ARAB).

Nerman beskriver hur tyska stridsplan har bombat sönder staden Guernica. Han uppmanar sina åhörare att i tanken översätta ordet Guernica till Stockholm och tänka att det istället vore här bomberna föll, så att de bättre ska kunna föreställa sig det öde som drabbat Spanien, "...för att ni ska fatta verkligheten, fatta sanningen om Spanien. En annan gång kan det gälla oss. Italien ligger längre bort från oss men Tyskland ligger oss närmre, och vi har redan haft tyska krigsflygare över Svärge om nätterna."

För kriget i Spanien handlar inte bara om det spanska folkets öde, säger Nerman. Han säger att arbetarklassen måste förstå att det är ett krig mot alla världens arbetare och han uppmanar alla arbetare att hjälpa Spanien, för Spaniens arbetarklass kämpar för hela den internationella arbetarklassen mot den internationella fascismen. "Där kämpar och stupar socialistiska tyskar, som här har ett underbart tillfälle att bekämpa Hitler, och socialistiska italienare som här ger Mussolini ordentliga knytnäveslag i ansiktet." [...] "Svärge har också några hundra jältar där nere, flera har offrat livet, och vi ärar deras namn för alla tider."

Nerman framhåller också sina egna erfarenheter från Spanien, och den sorg han kände då han insåg att arbetarklassen var så splittrad. Han säger att han blev "...stoppad av arbetarnas inbördeskamp på Barcelonas gator, satt instängd på ett hotell medan gevärskulorna smattrade och kulsprutorna smattrade – miljontals kulor som borde ha träffat Francos folk, men som nu tog livet av över 500 arbetare. Arbetarnas inbördeskamp var det hemskaste jag i mitt liv har varit med om och gav mej en läxa för livet om nödvändigheten av arbetarnas solidaritet utöver partier och grupper."*

Nerman säger att det är alla länders arbetares "plikt att säga ifrån till kamraterna i Spanien" att inte döda varandra utan i stället gå samman mot borgarklassen, mot fascismen.¹⁴⁰

Revolutionär kamp mot fascismen.

"Jag säger rent ut: Jag är inte säker, att mänskligheten kan rädda sig från ett nytt världskrig. Jag tror, att kapitalismen kastar oss ut i helvetet ännu en gång."¹⁴¹ säger Ture Nerman 1936. Det enda sättet att stoppa kriget är genom revolution säger Nerman. "...kampen mot kriget blir i realiteten kampen mot kapitalismen och dess samhällsordning", menar han.¹⁴² "Arbetarklassen är den enda makt som kan hejda bödlarna och hindra masslakten..."¹⁴³

Det är val snart, påpekar Nerman i ett tal under valkampanjen 1936, men framtiden avgörs inte vid valurnorna menar han. Mänskligheten måste göra ett mycket större val: "...valet mellan fascismen och socialismen, valet mellan kriminalitet och hederlighet."¹⁴⁴ Hitler och Mussolini kan inte röstas bort, säger Nerman, de måste störtas med våld.¹⁴⁵

Kampen kommer att tillsist stå mellan arbetarklassen representerad av kommunismen, den revolutionära socialismen, och borgarklassen, representerad av sitt diktaturparti, fascismen i någon form. [...] Ingen tror väl, att sedan kampen kommer att stå mellan fascism och demokrati. Nej, den kommer som sagt att stå mellan fascism och kommunism. Och ingen behöver tvivla på, att kommunismen vinner till sist...¹⁴⁶

Nerman menar att det är ett mycket allvarligt problem att arbetarklassen är så splittrad i denna allvarliga stund.

* Nermans klassiska artikelserie, [Spansk resa våren 1937](#), finns på marxistarkivet – Red

¹⁴⁰ "Sanningen om Spanien." 19/7, 1937. Vol 2. 5. (ARAB).

¹⁴¹ "Ska gangstern bli världens herre?" 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

¹⁴² "Krig – revolution." 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

¹⁴³ "Första majtal." (B) Vol. 2. 5. (ARAB).

¹⁴⁴ "Ska gangstern bli världens herre?" 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

¹⁴⁵ "Krig – revolution." 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

¹⁴⁶ "Nazismen." Debatt i Uppsala. 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

[...] arbetarklassen måste övervinna sin splittring. Det måste bli slut på hatet mellan arbetarpartierna. Alla ärliga klassmedvetna arbetare vet, att de är ödesförbundna med varann. Hur deras ledare lär dem misstro varann, hur deras ledning hetsar mot varann, så står de under samma förhållanden i arbetet, socialdemokrat, syndikalist, kommunist, de avskedas ofta samtidigt, vågar de protestera mot strejkbrytarlödder genom en demonstration, så skjuter borgarnas polis och militär, och den ser inte efter vad det är för partimärke på de olika arbetarna, den skjuter på klassen.¹⁴⁷

Nerman menar att den enda vägen fram är ”sammanhållning mellan alla proletära element i samhället och deras gemensamma kamp för en annan bättre ordning.”¹⁴⁸ Nerman uppmanar alla arbetare, oavsett partitillhörighet, att gå samman för att bekämpa nazismen, bland annat genom att ”Bilda gemensamma försvarskårer i fackföreningarna...” för att kunna bemöta fascisternas attacker.¹⁴⁹ Han säger att ”Unghögern har bildat kampgrupper. Man vill förbjuda våra röda fanor. Nazismen går till rena våldsöverfall. Riksdagen kommer 1934 att anta lagar mot fackföreningar och revolutionär propaganda.”¹⁵⁰ Nerman menar att högern vill röja undan de politiska ledarna för arbetarklassen. ”Ännu motionerar man i riksdagen bara om upplösning av kommunistpartierna, men sedan blir det socialdemokraternas tur – var så säkra!”¹⁵¹

Nerman menar att man måste ”försvara den frihet som fins, d.v.s. den demokrati, det folkvälde som fins.” Han säger att det är upp till arbetarna att ta kampen till försvar för demokratin, man får absolut inte lita på borgarna, inte på polisen, inte på militären.¹⁵²

Tror någon, att man kan försvara någon verklig demokrati här i landet tillsammans med den militära ledning som fins? Där en mängd officerare tillhör både den öppna fascismen och den lite maskerade! Tror någon svensk arbetare, att han kan försvara demokratin tillsammans med unghögern och Lindman? Lindman som i fjol var nere i Köpenhamn och höll krigsråd med danska högern, varpå man gemensamt förklarade, att det enda gemensamma man hade var kampen mot socialdemokratin och kommunismen. [...] Hur det går såg vi i Tyskland.¹⁵³

Nerman menar att det inte är någon tvivel om, ”...att Hitler-regimen räknar med Svärge som bundsförvant i ett kommande krig mot Sovjet-Unionen och att vissa kretsar här i landet står beredda att med tyska pengar och alla medel förvandla Svärge till ett annex åt Hitler.”¹⁵⁴ Nerman menar att det är troligt att Hitler kommer invadera ”Svärge” och att han här skulle välkomnas av storkapitalisterna och borgarklassen som en befriare, som räddar dem från socialdemokratiska regeringen. ”...vi har många och inflytelserika härrar i byråkratin och storfinansen och långt opp i officerskåren, som tänker mera tyskt än svenskt.” säger Nerman.¹⁵⁵ Östersjön är redan i praktiken ”en nazistiskt tysk insjö” säger Nerman, och Mussolini och Franco har snart tagit kontrollen över Medelhavet.¹⁵⁶

Men än är det inte försent att stoppa fascismens framväxt i Sverige hoppas Nerman. Han menar att de svenska arbetarna kan lära sig av tragedin i Tyskland. ”Kommunister och socialdemokrater i Tyskland sökte varann – men försent.”¹⁵⁷ Arbetarna måste finna varandra över partigränserna och bilda folkfront mot fascismen. Nerman säger också att arbetarna inte blint

¹⁴⁷ ”Världskrisen och vägen ut.” 12/3, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁴⁸ ”Världskrisen och vägen ut.” Växjö 8/7, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁴⁹ ”Den ekonomiska krisen.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁵⁰ ”Den ekonomiska krisen.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁵¹ ”Krisen, nazismen och socialismen.” 25/2, 1934. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁵² ”Krisen, nazismen och socialismen.” 25/2, 1934. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁵³ ”Krisen, nazismen och socialismen.” 25/2, 1934. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁵⁴ ”Första majtal.” (A) 1936. Vol. 2.5. (ARAB).

¹⁵⁵ ”Krig – revolution.” 1936. Vol 2.5. (ARAB).

¹⁵⁶ ”Ska gangstern bli världens herre?” 1936. Vol 2. 5. (ARAB).

¹⁵⁷ ”Den ekonomiska krisen.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

kan lita på de egna partierna att leda dem rätt. ”Slå ner de ledningar som står i vägen – vilket parti de än tillhör.”¹⁵⁸

Bland de många upprörande skildringar från Tyskland de sista månaderna var det en kort notis en dag i februari, som lyste med något av en morgonrodnad mitt i nattmörkret. Ni kanske själva fäste er vid den. På någon plats i Tyskland hade en socialdemokratisk arbetare blivit överfallen av och misshandlad av Hitlers banditer. Då kom en kommunistisk arbetare till sin socialdemokratiska kamrats hjälp. Vid den klassmedvetna gärningen, som sannerligen krävde mod, blev kommunisten nerskjuten. När han några dagar senare begrovs, hade platsens arbetare mött upp mangrant till att hylla den döde kamraten, där möttes socialdemokratiska och kommunistiska arbetare.

Om överhuvud något ska kunna skingra mörkret och skräcken i dessa tider, så är det ett sådant klassmedvetet samgående i kamp av alla partiers arbetare. Det är inte lätt jort att få den röda enhetsfronten, men får vi den inte, då är arbetarklassen förslavad för långa tider, då har vi bara svält och skräck och nya tider att vänta. Men går vi tillsammans, då ska vi, hur hård kampen än må bli, till sist kunna störta kapitalismen och dess lejda banditer och upprätta en ny ordning, inte en anarki för spekulantvargar och svindlare, men en arbetets ordnade hushållning, göra värden till ett hem för arbetande hederliga människor. Göra socialismen, mänsklighetens vackraste lyckodrom till en levande verklighet.

Vill ni ha det här i landet som i Italien och i Tyskland? Vill ni, att ett arbetarmöte som detta utan vidare ska kunna upplösas genom att här kommer fram osnutna fascistpojkar och kör bort oss? Om ni inte vill det – ja, då fins det bara ett sätt att hindra det: snyt fascistpojkar i tid:

Men kom ihåg, det kan inte en splittrad arbetarklass, bara en samlad klassmedveten arbetarklass, som vill och vågar försvara sig.¹⁵⁹

3. Avslutning.

3.1. Slutsats.

I de tal som Ture Nerman höll under perioden 1929 – 1937, gjorde han hela tiden en positiv framställning av Sovjetunionen som land, och menade att det sovjetiska systemet var ett experiment som hela den internationella arbetarklassen måste försvara och lära sig av. Den ryska revolutionen 1917 var enligt Nerman en hjältebragd från Lenins och bolsjevikernas sida, en handling som han ansåg hade gjorde slut på första världskriget. Nerman menade att Sovjetunionen på 30-talet ännu inte var ett färdigt socialistiskt system, men att den planekonomiska utvecklingen och industrialisering gick i rätt riktning. Han påpekade att allt inte var perfekt i Sovjet, men han trodde att socialismen i Ryssland representerade framtiden och att den kapitalistiska världen gick mot sin undergång.

Nerman gav hela tiden en förskönad bild av det sovjetiska systemet, och han kritiserade inte det kommunistiska våldet och terrorn förrän den drabbade bolsjevikerna själva i samband med Stalins utrensningar inom det egna partiet. Hans ställningstagande mot Stalin och stalinismen utvecklades då från kritik till fördömande, men han fortsatte att försvara Sovjetunionen och kommunismen. Ture Nerman identifierade sig både med Bucharin och Zinovjev som kommunistiska motståndare till stalinismen.

Efter att Nerman och hans kamrater hade blivit utslängda ur den Kommunistiska Internationalen menade Nerman att det hade skett en kupp inom det svenska partiet, och han fördömde Sillénarna för detta. Nerman menade att det var viktigt att den utslutna gruppen höll kvar vid den kommunistiska, revolutionära politiken, och inte närmade sig socialdemokratin.

¹⁵⁸ ”Fascismen, den förvirrade småborgarens revolt.” 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

¹⁵⁹ ”Världskrisen och vägen ut.” 12/3, 1933. Vol 2. 4. (ARAB).

Nerman jämförde utvecklingen inom Komintern på 1930-talet med hur anarkistledaren Bakunin på 1800-talet hade tagit kontroll över den av Karl Marx och Friedrich Engels grundade Första Internationalen, så att dess politik urartade i anarkism. Nerman ansåg att Tredje Internationalens undergång var mycket allvarligare än när den Andra Internationalen brast 1914.

Och den händelsen 1914 kunde Ture Nerman aldrig förlåta den internationella socialdemokratin för. Enligt Nerman borde socialdemokratin ha satt stopp för världskriget, så som man hade lovat, men i stället visade sig socialdemokratin, enligt Nerman, vara förborgerligad och nationalistisk. I Nermans ögon blev det i stället Lenin och kommunismen som fick ta över när socialdemokratin inte längre kunde leva upp till sina gamla ideal.

Nerman trodde inte att man kunde reformera om kapitalismen, det behövdes en revolution menade han. Han trodde över huvud taget inte på demokrati i ett klassamhälle. Demokratin var en tillfällighet, trodde Nerman, den skulle inte kunna bestå. Framväxten av fascismen i Tyskland, Italien, Spanien och på andra håll såg Nerman som ett borgerligt fenomen. Fascismen var borgarklassens verktyg för att krossa arbetarrörelsen ansåg Nerman. Han beskyllde även socialdemokratin för att vara medansvarig till fascismens framväxt. Nerman menade att den tyska socialdemokratin hade förrått arbetarklassen genom att aktivt ha stoppat den tyska kommunistiska revolutionen 1919. Han framhöll att han trodde att världen skulle ha sett bättre ut om den tyska revolutionen följt samma utveckling som den i Ryssland. Då skulle det inte ha funnits någon Hitler menade Nerman.

Och Nerman trodde att även den svenska borgarklassen och militärledningen stod på Hitlers sida och att en nazistisk utveckling i Sverige var att vänta. Nerman menade att arbetarklassen skulle vara tvungna att välja. Antingen borgerlig diktatur i form av fascism, eller proletär diktatur, så som i Sovjetunionen. Nerman var en förespråkare av det senare.

Nerman såg det som ett mycket allvarligt problem att arbetarklassen var splittrad. Han framhöll av sina egna erfarenheter från det spanska inbördeskriget, att arbetarklassen måste gå samman över partigränserna, socialdemokrater, kommunister, syndikalister, och enas i kampen mot fascismen. Nerman trodde att det enda som skulle kunna stoppa fascismen och ett kommande världskrig var en enad socialistisk revolutionär kamp, och störtandet av kapitalismen. Han var övertygad om att kommunismen till sist skulle segra, men att vägen dit inte var vacker.

Jag vill återknyta till mina teoretiska ansatser. Nerman framhöll hela tiden den gamla socialdemokratin, så som han själv såg på den. ”Vi kommunister är inget annat än arvtagarna till den gamla socialdemokratin, behåller det bästa av dess revolutionära politik och lär av de nya erfarenheterna.”

Som jag tolkar Nerman under perioden 1929 – 1937, och framför allt, som Nerman verkar ha sett på sig själv vid den här tiden, så representerade han det som han ansåg var den ursprungliga socialdemokratin och en utveckling av den i form av kommunismen under Lenin. Nerman var den revolutionära socialisterna, som inte kunde vara kvar inom socialdemokratin då rörelsen blir reformistisk. Han fann kommunismen, vilken han, efter viss anpassning, själv såg som den politiska världsrörelse han hela tiden hade varit en del av. Men den kommunistiska rörelsen förändrades också, och då nya individer tog över ledarskapet för Komintern och strukturen omvandlades, kunde Nerman inte längre vara kvar. Han förstod kanske till en början inte själv att strukturen hade förändras. Inte förrän Komintern under Stalins ledning utslöt honom. Nerman blev då del av ett nytt parti, Socialistiska partiet, som i själva verket påstod sig vara det gamla partiet, fortfarande samma kommunistiska parti. Men efter några år kunde partiet inte längre stå kvar där det en gång hade stått, och då strukturen i partiet på nytt förändrades, kunde Nerman inte längre vara kvar.

Jag tror att det finns en anledning till att Ture Nerman efter 1937 var partilös i två år, innan han slutligen återvände till SAP.

3.2. Sammanfattning.

Uppsatsen handlar om den radikala politikern Ture Nerman (1886 – 1969), som efter att ha uteslutits ur det socialdemokratiska arbetarepartiet 1917, var aktiv medlem vid grundandet av Sveriges kommunistiska parti. Men 1929 uteslöts Nerman tillsammans med majoriteten av partimedlemmarna ur SKP, och denna grupp bildade då ett nytt kommunistiskt parti, Socialistiska partiet, som var självständigt från Moskva.

Min uppsats handlar om Nerman under den period han var medlem av SP, 1929–1937. Jag har försökt ge en bild av Ture Nermans politiska åsikter under denna period genom att svara på frågorna: A. Vad hade Ture Nerman för uppfattning och åsikter om Sovjetunionen, Komintern och stalinismen? B. Vad hade Ture Nerman för syn på socialdemokratin? Vad hade han för uppfattning om demokrati? C. Vad hade Ture Nerman för uppfattning om fascismen, och hur borde den enligt honom bemötas?

Som källa för att besvara dessa frågor har jag använt ett urval av Nermans manuskript från de tal som han höll under den aktuella perioden. Dessa manuskript finns bevarade hos *Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek (ARAB)* i Stockholm.

Ture Nerman såg positivt på Sovjetunionen och menade att det var ett exempel som hela den internationella arbetarklassen borde eftersträva. Han var däremot kritisk mot utvecklingen inom av politiska ledarskapet för Sovjet och den Kommunistiska Internationalen. Nerman hyllade Lenin, men fördömde Stalin och dennes politik.

Nerman var också kritisk mot utvecklingen av den internationella socialdemokratin, och menade att den hade svikit sina ursprungliga ideal. Han menade att den reformistiska socialdemokratin hade blivit småborgerlig och inte längre representerade arbetarklassens intressen. Enligt Nerman hade kommunismen tagit vid där socialdemokratin inte längre räckte till, och samtidigt menade Nerman att han representerade den ursprungliga socialdemokratiska politiken. Nerman eftersträvade socialistisk revolution och menade att demokratin inte hade någon framtid. Han såg den framväxande fascismen i Europa på 1930-talet som ett tecken på att demokratins tid var över. Nerman menade att fascismen var borgerlig politik och att det enda som skulle kunna sätta stopp för fascismen var en socialistisk revolution och störtandet av kapitalismen, och för att detta skulle kunna ske ville Nerman att arbetarklassen skulle gå samman, över partigränserna.

Källförteckning

Primärkällor.

Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek (ARAB), Stockholm.

Ture Nermans personarkiv

Vol. 2.3.

Vol. 2.4.

Vol. 2.5.

Litteratur

Lars Björlin, ”Russisk guld i svensk kommunisme”, i Morten Thing (red.), *Guldet fra Moskva. Finansieringen af de nordiske kommunistpartier 1917 – 1990* (Köpenhamn, 2001).

Blomqvist, Håkan, [Gåtan Nils Flyg och nazismen](#). (Stockholm, 2000).

Cameron, Rondo, *Världens ekonomiska historia från urtid till nutid* (Lund, 2001).

Drangel, Louise. *Den kämpande demokratin*. (Stockholm, 1976)

Furuland, Lars & Svedjedal, Johan, *Svensk arbetarlitteratur* (Stockholm, 2006).

Höglund, Gunhild, *Moskva tur och retur. En dramatisk period i Zeth Höglunds liv* (Stockholm, 1960).

Kan, Aleksander, *Hemmabolsjevikerna. Den svenska socialdemokratin, ryska bolsjevikerna och mensjevikerna under världskriget och revolutionsåren 1914 – 1920* (Stockholm, 2005).

Kennerström, Bernt, [Mellan två internationaler - Socialistiska Partiet 1929-1937](#) (Kristianstad, 1974).

McDermott, Kevin, & Agnew, Jeremy, *The Comintern, a history of international communism from Lenin to Stalin* (Basingstoke, 1996).

Möller, Tommy, *Svensk politisk historia 1809 – 1975* (Lund, 2004).

Nerman, Ture, *Allt var ungt* (Stockholm, 1948).

Nerman, Ture, [Allt var rött](#). (Stockholm, 1950).

Nerman, Ture, [Trots allt! Minne och redovisning](#). (Stockholm, 1954).

Norborg, Lars-Arne, *Sveriges historia under 1800- och 1900-talen* (Stockholm, 2000).

Schmidt, Werner, *Kommunismens rötter i världskrigets historiska rum* (Stockholm, 1996).

Östberg, Kjell, [Byråkrati och reformism](#), en studie av svensk socialdemokratis politiska och sociala integrering fram till första världskriget (Lund, 1990).

Tidningar

Politiken 1917

Dagens Nyheter 1917, 2004